การวิเคราะห์ SWOT

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

และข้อเสนอเชิงกลยุทธ์

เพื่อการจัดการศึกษาทางเลือก ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ฉันท์หทัย (อรทัย) อาจอ่ำ
ปาณฉัตร ทิพย์สุข
รุ้งทอง ครามานนท์
สุริยาพร จันทร์เจริญ

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) และข้อเสนอเชิงกลยุทธ์เพื่อการจัดการศึกษาทางเลือก ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ฉันท์หทัย (อรทัย) อาจอ่ำ
ปาณฉัตร ทิพย์สุข
รุ้งทอง ครามานนท์
สุริยาพร จันทร์เจริญ

โครงการวิจัย ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาทางเลือก
และผลที่เกิดขึ้นในบริบทของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ร่วมกับ
สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (สรพ.)

สนับสนุนโดย
บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) และ มูลนิธิพลังที่ยั่งยืน

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT)
และข้อเสนอเชิงกลยุทธ์เพื่อการจัดการศึกษาทางเลือกของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ฉันท์หทัย อาจอ่ำ และคณะ

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) และข้อเสนอเชิงกลยุทธ์เพื่อการจัดการศึกษาทางเลือกของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.-- นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2562.
78 หน้า.-- (โครงการวิจัย ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาทางเลือกและผลที่เกิดขึ้นในบริบทของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน).
1. การศึกษาทางเลือก 2. การประเมินผลทางการศึกษา. I. ฉันท์หทัย อาจอ่ำ. II. ชื่อเรื่อง.

เอกสารทางวิชาการ / สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล หมายเลข 482
371.04
ISBN 978-616-443-260-4

จำนวน :	60 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 1 :	มกราคม 2562
ปกและรูปเล่ม :	ปาณฉัตร ทิพย์สุข
จัดพิมพ์ :	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล 999 ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โทรศัพท์ 0-2441-0201-4 โทรสาร 0-2441-9333 www.ipsr.mahidol.ac.th ร่วมกับ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) และมูลนิธิพลังที่ยั่งยืน
พิมพ์ที่ :	โรงพิมพ์เดือนตุลา 39 / 205-206 ซอยวิภาวดีรังสิต 84 แขวงสนามบิน เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ โทรศัพท์ 0-2996-7392-4 โทรสาร 0-2996-7395

© สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

คำนำ

รายงาน “การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) และข้อเสนอเชิงกลยุทธ์เพื่อการจัดการศึกษาทางเลือก ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน” เป็นผลผลิตหนึ่งใน 6 เรื่อง ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของ “โครงการวิจัย ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาทางเลือกและผลที่เกิดขึ้นในบริบทของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน” โดยคณะนักวิจัยจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และ มูลนิธิพลังที่ยั่งยืน และการสนับสนุนด้านข้อมูลและกระบวนการทำงานวิจัยจากสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (สรพ.) หรือที่รู้จักกันในนาม “มหาวิทยาลัยชีวิต”

รายงานเล่มนี้ นำเสนอสาระสำคัญสามส่วนสำคัญ ส่วนแรก คือจำนวนความคิดเห็นในด้านที่เป็นจุดแข็งจุดอ่อนของมหาวิทยาลัยชีวิต ที่สะท้อนโดยผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร อาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน บัณฑิต และผู้เรียน ส่วนนี้ได้เผยให้เห็นจุดแข็งที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักปรัชญาและแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาตนและชุมชน ซึ่งเป็นจุดยืนทางวิชาการที่ตอบสนองต่อการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า ตลอดจนถึงอาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ และการสร้างโอกาสใหม่ ๆ ในการศึกษาเรียนรู้ ส่วนที่สองนำเสนอผลการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรค และส่วนสุดท้าย คือ ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ที่สอดรับกับผลการวิเคราะห์ในสองส่วนแรก คณะผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าข้อเสนอดังกล่าวเป็นสิ่งที่ท้าทายของ สรพ. ถ้าหากผู้เกี่ยวข้องคิดว่าจะทำ หรือต่างคนต่างทำ คงอีกนานกว่าจะเห็นผลการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง แต่ถ้าหากว่าทุกคนทุกฝ่ายทุกระดับที่เกี่ยวข้องผนึกกำลังกันและลงมือเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง

พัฒนาตั้งแต่บัดนี้ ความสำเร็จคงเกิดขึ้นได้ในไม่ช้า ซึ่งไม่เพียงแต่คณะผู้วิจัยเท่านั้นที่รู้สึกยินดีกับความสำเร็จและพัฒนาการใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้น แต่ผู้มีส่วนร่วมทุกท่านในการประเมินผลครั้งนี้ก็หวังที่จะเห็นการพัฒนาและการยกระดับมหาวิทยาลัยชีวิตในทุกมิติ อย่างเป็นรูปธรรมเช่นเดียวกัน

คณะผู้วิจัยหวังว่า รายงานวิเคราะห์ SWOT เล่มนี้ จะก่อให้เกิดการทบทวนการจัดการศึกษาที่ผ่านมาว่าได้สร้างผลกระทบเชิงบวกให้กับสังคมมากน้อยเพียงไร ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนสำคัญอย่างไรต่อการจัดการศึกษาทางเลือกระดับอุดมศึกษาที่ถือว่ามีแห่งเดียวในสังคมไทย คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้เปิดโลกทัศน์และบทสุนทรียสนทนาที่ว่าด้วยการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ตลอดชีวิต การพึ่งพาตนเอง การดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีในท้องถิ่น และกระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษาเพื่อผู้ใหญ่ ในการทำการวิจัยครั้งนี้

คณะผู้วิจัย

20 พฤศจิกายน 2561

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) นี้ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาชีวิตทุกท่าน นับตั้งแต่คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ในสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (สรพ.) ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน (ศรป.) และศูนย์เรียนรู้ชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต (ศรช.) นักศึกษา บัณฑิต และครอบครัว ผู้นำท้องถิ่นและชุมชน ในพื้นที่ที่ได้ปฏิบัติงานภาคสนามในช่วงเดือนมกราคมถึงพฤษภาคม 2561

คณะทำงานวิจัยประเมินผลมีความซาบซึ้งในความเป็นกัลยาณมิตรของทุกท่าน และขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาให้คณะทำงานฯ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าเยี่ยมชมพื้นที่ ได้พบเห็นสิ่งดี ๆ ที่เกิดจากการทำงานและความเป็นหนึ่งเดียวกันของชาวมหาวิทยาลัยชีวิต การวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะบรรลุถึงความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และบรรลุถึงความต้องการของผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ปรารถนาจะได้เห็นทิศทางการพัฒนามหาวิทยาลัยชีวิตที่ชัดเจนในห้วงเวลาของการปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน หากมีข้อผิดพลาดคณะทำงานฯ ขอน้อมรับไว้ ณ โอกาสนี้ และยินดีรับฟังเสียงสะท้อนกลับจากทุกท่านที่ได้อ่านรายงานฉบับนี้

คณะผู้วิจัย

20 พฤศจิกายน 2561

บทสรุปผู้บริหาร

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) เป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาทางเลือกและผลที่เกิดขึ้นในบริบทของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนที่กำหนดไว้ในข้อเสนอโครงการวิจัย ฯ ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาและวิเคราะห์ในครั้งนี้ คือ การได้องค์ความรู้เกี่ยวกับศักยภาพและข้อจำกัด หรือจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและอุปสรรคของระบบและกลไกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายทุกระดับ ตั้งแต่ระดับส่วนกลางไปจนถึงระดับพื้นที่เรียนรู้ ผนวกด้วยมุมมองของคณะวิจัยประเมินผล และจากการประชุมระดมความคิดเห็นครั้งสำคัญ 2 ครั้ง คือ การประชุมของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ฯ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 และการประชุมนำเสนอผลการวิจัยของโครงการ ฯ เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2561 โดยเฉพาะในเรื่องโอกาสและอุปสรรค ที่เป็นสภาพแวดล้อมภายนอก ผลการวิจัยโดยสรุป มีการนำเสนอดังนี้

1) ปัจจัยภายใน : จุดแข็ง จุดอ่อน

2) ปัจจัยภายนอก : โอกาส และอุปสรรค

3) แนวทางการพัฒนา : กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

1) ปัจจัยภายใน : จุดแข็ง จุดอ่อน

จากการรวบรวมความคิดเห็นของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ บัณฑิต นักศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 3,198 ความคิดเห็น ที่ได้จากการสอบถาม แบ่งเป็นความคิดเห็นด้านจุดดี จุดเด่น จุดแข็ง (2,029 ความคิดเห็น) พบว่า มหาวิทยาลัยชีวิต มีจุด

แข็งที่สำคัญ 8 ด้าน เรียงจากจำนวนความคิดเห็นจากมากไปน้อย คือ อันดับที่ 1 ด้านวิชาการ / หลักการ / แนวคิด / ปรัชญา อันดับที่ 2 ด้านอาจารย์และบุคลากร อันดับที่ 3 ด้านการสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษาเรียนรู้ อันดับที่ 4 ด้านสถานที่เรียนรู้ อันดับที่ 5 ด้านอัตลักษณ์ อันดับที่ 6 ด้านกลุ่มผู้เรียน อันดับที่ 7 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และ อันดับที่ 8 ด้านค่าใช้จ่าย

ส่วนจุดอ่อน จุดด้อย หรือสิ่งที่ต้องการแก้ไขหรือพัฒนา (1,169 ความคิดเห็น) ที่สำคัญ 10 ด้าน เรียงจากจำนวนความคิดเห็นจากมากไปน้อย คือ อันดับที่ 1 ด้านการประชาสัมพันธ์ และการสร้างภาพลักษณ์ อันดับที่ 2 ด้านสถานที่ อันดับที่ 3 ด้านค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา อันดับที่ 4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อันดับที่ 5 ด้านด้านระบบการจัดการเรียนการสอนและการติดตามประเมินผล อันดับที่ 6 ด้านการบริหารจัดการ อันดับที่ 7 ด้านบุคลากรและอาจารย์ อันดับที่ 8 ด้านการจัดการเวลา อันดับที่ 9 ด้านงบประมาณและการสนับสนุน และ อันดับที่ 10 ด้านการสื่อสารและการประสานงาน

โดยสรุปจุดแข็งและจุดอ่อนที่สำคัญ คือ วิชาการถือเป็นจุดแข็งที่สุดของมหาวิทยาลัยชีวิต โดยเฉพาะในเรื่อง สาระการเรียนรู้ ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ และหลักปรัชญา แนวคิด วิสัยทัศน์ ซึ่งจะเป็นโอกาสสำคัญในการผลิตหลักสูตรให้หลากหลาย ในขณะที่สิ่งที่เป็นจุดอ่อนที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์และการสร้างภาพลักษณ์ ควรเร่งให้มีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะการปรับปรุงเว็บไซต์ส่วนกลาง และเพิ่มเว็บไซต์เครือข่ายให้มากขึ้น และผลิตสื่อออนไลน์ที่มีรูปแบบที่หลากหลาย เหมาะสมกับพื้นที่ วัย และการนำไปใช้

ส่วนด้านอาจารย์และบุคลากร, สิ่งอำนวยความสะดวก และค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา มีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน ซึ่งควรมีการสร้างความเข้าใจให้ผู้เข้ามาเรียน

แต่แรก ส่วนคุณภาพบุคลากร ควรได้รับแรงกระตุ้นและแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนาตนเองโดยไม่ต้องรอเวลา

สำหรับจุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดีของมหาวิทยาลัยชีวิตที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน คือ การสร้างเสริมโอกาสต่าง ๆ ทางการศึกษาเรียนรู้และอัตลักษณ์ ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นโอกาสในการสื่อสารกับสังคมภายนอกหรือกับกลุ่มผู้เรียนที่เป็นเป้าหมายของมหาวิทยาลัยชีวิต

ส่วนจุดอ่อน / ข้อด้อย ที่ควรมีการพัฒนาหรือปรับปรุงโดยกำหนดกรอบเวลาให้ชัดเจนและอาศัยความร่วมมือ คือ ระบบการจัดการเรียนการสอนและการติดตามประเมินผล การบริหารจัดการองค์กร การจัดการเวลา งบประมาณและการสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และการสื่อสารและการประสานงาน

2) ปัจจัยภายนอก : โอกาส และอุปสรรค

ในส่วนนี้เป็นความคิดเห็นที่ได้จากมุมมองของคณะวิจัยและจากการนำเสนอผลการวิจัยในการประชุม 2 ครั้ง คือ การประชุม “ปฏิบัติการทบทวนและแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของมหาวิทยาลัยชีวิต เพื่อก้าวกระโดดสู่อนาคตไทย 4.0” วันที่ 24–25 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ณ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน และ การประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2561 ณ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

โอกาสของมหาวิทยาลัยชีวิตสามารถช่วงชิง คือ กระแสการศึกษาทางเลือก , การเรียนรู้ตลอดชีวิต, การเข้าสู่สังคมสูงวัยของไทย, การจัดการศึกษาให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส, การเรียนรู้แบบออนไลน์, การเกิดชุมชนประเภทใหม่ๆ, และนโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน

อุปสรรคที่ส่งผลกระทบการจัดการศึกษาในแบบมหาวิทยาลัยชีวิต คือ การลอกเลียนหลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัยชีวิต และการแข่งขันแย่งชิงผู้เรียน ค่านิยมและคุณค่าของใบปริญญา, การคลายตัวของคำว่า “ชุมชน” ในความหมายเดิม และทัศนคติและการรับรู้ขององค์กรภาคี / องค์กรสนับสนุนต่าง ๆ ที่ลดลง / เปลี่ยนแปลงไป หรือหายไปบางส่วน

3) แนวทางการพัฒนา : กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

- กลยุทธ์หรือแนวทางที่จะทำให้มหาวิทยาลัยชีวิตก้าวพ้นปัญหาอุปสรรค และเป็นจุดเริ่มแห่งการพัฒนา ปรับปรุง ดังนี้
- จัดทำหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยมีความเชี่ยวชาญ ทั้งระยะสั้น ระยะยาว หรือไต่ระดับทักษะความรู้ เช่น ขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นสูง
- จัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่ต้องการดูแลสุขภาพและทำงานเพื่อชุมชน
- ประชาสัมพันธ์เชิงรุกไปยังกลุ่มเป้าหมายใหม่ วัยที่กำลังจบการศึกษาระดับมัธยมปลายในระบบและนอกระบบ รวมถึงกลุ่มผู้พิการ
- เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปที่ไม่ต้องการรับปริญญาได้เข้าเรียน
- ทำโครงการจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาชีวิตและชุมชน ที่สามารถขอรับทุนจากแหล่งทุนทั้งภายในและภายนอกประเทศ
- ไม่ปรับขึ้นค่าเล่าเรียน
- หาเครือข่าย แนวร่วม เป็นแหล่งทุน หรือกองทุนกู้ยืม โดยความร่วมมือของผู้นำท้องถิ่น
- จัดตลาดนัดวิชาการปีละครั้ง หรือ สองปีครั้ง ในแต่ละภูมิภาค

- พัฒนาเว็บไซต์ของสถาบันฯ ให้มีผู้เข้าชมมากขึ้น
- เผยแพร่เอกสารวิชาการ หนังสือเพื่อให้ความรู้ ที่สามารถเผยแพร่ได้โดยผู้อ่านไม่เสียค่าใช้จ่าย
- แก้วิกฤตปัญหาทางการเงินอย่างเร่งด่วน โดยการกู้ยืมเงินปลอดดอกเบี้ยจากแหล่งทุน เพื่อนำมาใช้หนี้สินที่ค้างอยู่ เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร และสะสางปัญหาทางการเงินที่สะสมมานาน
- ปรับบทบาทมหาวิทยาลัยเพื่อการวิจัยชุมชน หาแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อส่งเสริมการสร้างชุมชนเข้มแข็ง วิจัยภูมิปัญญา วิจัยตนเอง / วิจัยชีวิต ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ฯลฯ

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ **ค**

บทสรุปผู้บริหาร **ง**

1 บทนำ **1**

วัตถุประสงค์ของรายงานการศึกษาวิเคราะห์ 2

วิธีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล 2

ผลสำคัญที่ได้รับ 3

2 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน จากมุมมอง หรือเสียงสะท้อนของผู้ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยชีวิต **5**

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นหรือเสียงสะท้อนด้านจุดแข็งและจุดอ่อน จากฐานข้อมูลเชิงปริมาณ 5

การนำเสนอและอภิปรายผล 8

3 ผลการวิเคราะห์ SWOT จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และข้อเสนอเชิงกลยุทธ์การจัดการศึกษาด้วยรูปแบบมหาวิทยาลัยชีวิตของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน **51**

สรุป 66

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2-1	จำนวนความคิดเห็นหรือเสียงสะท้อนด้านที่เป็นจุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดี	6
ตารางที่ 2-2	จำนวนความคิดเห็นหรือเสียงสะท้อนด้านที่เป็นจุดอ่อน / ข้อด้อย / สิ่งที่ควรปรับปรุง	8
ตารางที่ 3-1	ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค / สิ่งคุกคามของการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยชีวิต ในภาพรวม	59
ตารางที่ 3-2	ยุทธศาสตร์ / กลยุทธ์ที่ใช้สถานการณ์ที่เป็นตัวตั้งรับ	63

1
บทนำ

การศึกษาและวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค หรือที่มักนิยมเรียกกันว่า SWOT นี้ เป็นการวิเคราะห์ระบบ กลไกและกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในทุกระดับของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ทั้งในระดับส่วนกลาง ระดับศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาทางเลือกและผลที่เกิดขึ้นในบริบทของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ที่กำหนดไว้ในข้อเสนอโครงการวิจัย ฯ ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาและวิเคราะห์ในครั้งนี้ คือ การได้องค์ความรู้เกี่ยวกับศักยภาพและข้อจำกัด หรือจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและอุปสรรคของระบบและกลไกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายทุกระดับตั้งแต่ระดับส่วนกลางไปจนถึงระดับพื้นที่เรียนรู้ ผนวกด้วยมุมมองของคณะวิจัยประเมินผล

อย่างไรก็ตาม รายงานการวิจัยในส่วนนี้ มุ่งเน้นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ SWOT ที่ได้มาจากมุมมองหรือเสียงสะท้อนของผู้ที่เกี่ยวข้องภายในองค์กร คือ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค อาจารย์ บัณฑิต และนักศึกษาเป็นหลัก ผนวกเข้ากับมุมมองของคณะผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมประชุมในวาระต่าง ๆ สองวาระสำคัญในช่วงที่มีการดำเนินการวิจัย คือ การประชุมของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ฯ ณ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จ. สมุทรสงคราม เมื่อวันที่ 24–25 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 และการประชุมนำเสนอผลการวิจัย ฯ ณ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล จ. นครปฐม เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2561 โดยเฉพาะในเรื่องโอกาสและอุปสรรค ที่เป็นสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อ

หาข้อสรุปที่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยชีวิตสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้มากขึ้น ในขณะเดียวกัน ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับก็จะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขปัญหาในครั้งนี้ด้วย

วัตถุประสงค์ของรายงานการศึกษาวิเคราะห์

1) เพื่อประมวลและสะท้อนความคิดเห็นและความพึงพอใจของอาจารย์ / ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ บัณฑิต และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยชีวิตเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดเด่น สิ่งที่ดี จุดอ่อน จุดด้อย หรือสิ่งที่ต้องการให้มีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น

2) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของการจัดการศึกษาทางเลือกในบริบทของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนหรือมหาวิทยาลัยชีวิต

3) เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยชีวิต

วิธีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เป็นจุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดี รวมถึง จุดอ่อน / จุดด้อย / สิ่งที่ควรแก้ไข–ปรับปรุง ประมวลหรือรวบรวมมาจากความคิดเห็นของอาจารย์ / ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ บัณฑิต / ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยชีวิต และนักศึกษามหาวิทยาลัยชีวิต ที่ตอบคำถามในแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องนี้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดระเบียบในโปรแกรมเอ็กเซล (Excel) จัดหมวดหมู่ผู้ให้ข้อมูล จัดกลุ่มเนื้อหาที่มีความหมายใกล้เคียงกันหรือสอดคล้องกัน จากนั้นจึงนำมากำหนดเป็นหัวเรื่อง (theme) ลำดับต่อมาได้ทำการนับจำนวนข้อความที่อยู่ในแต่

ละหัวเรื่อง ขั้นตอนสุดท้ายคือ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT Matrix เพื่อนำมาสู่การจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนา แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ครอบคลุมทั้งเรื่องปัจจัยนำเข้า (inputs) และกระบวนการ / วิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (processes)

ผลสำคัญที่ได้รับ

ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่สามารถนำไปปฏิบัติหรือประเมินความเป็นไปได้ในการพัฒนาและปรับปรุงการทำงานและการขับเคลื่อนในมิติต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยชีวิต

2

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน จากมุมมองหรือเสียงสะท้อนของผู้ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยชีวิต

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นหรือเสียงสะท้อนด้านจุดแข็งและจุดอ่อน จากฐานข้อมูลเชิงปริมาณ

จากความคิดเห็นทั้งหมดที่ประมวลได้จำนวน 2,029 ความคิดเห็น เกี่ยวกับจุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดีของมหาวิทยาลัยชีวิต เมื่อนำมาจัดกลุ่มหรือแบ่งประเภท สามารถแบ่งหรือจัดกลุ่มได้จำนวน 8 กลุ่ม / ประเภท เรียงลำดับจำนวนความคิดเห็นจากมากไปหาน้อยซึ่งครอบคลุมด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ จุดแข็งด้านที่ 1. ด้านวิชาการ / หลักการ / แนวคิด / ปรัชญา 2. ด้านอาจารย์และบุคลากร 3. ด้านการสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษาเรียนรู้ 4. ด้านสถานที่เรียนรู้ 5. ด้านอัตลักษณ์ 6. ด้านกลุ่มผู้เรียน 7. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และ 8. ด้านค่าใช้จ่าย

สำหรับความคิดเห็นหรือเสียงสะท้อนด้านจุดอ่อน / สิ่งที่ควรแก้ไขหรือปรับปรุงของมหาวิทยาลัยชีวิต มีทั้งหมด 1,169 ความคิดเห็น แบ่งกลุ่มตามจำนวนความคิดเห็นจากมากไปน้อยได้ 10 กลุ่ม ดังนี้คือ 1. ด้านการประชาสัมพันธ์ 2. ด้านสถานที่ 3. ด้านค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา 4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 5. ด้านวิชาการและกิจกรรมการเรียนรู้ 6. ด้านการบริหารจัดการ 7. ด้านบุคลากรและอาจารย์ 8. ด้านการจัดการเวลา 9. ด้านงบประมาณและการสนับสนุน และ 10. ด้านการสื่อสารและการประสานงาน

จากการวิเคราะห์สิ่งที่เป็นจุดแข็งของมหาวิทยาลัยชีวิต พบว่า ด้านวิชาการ / หลักการ / แนวคิด / ปรัชญา ถือเป็นจุดแข็งที่สุด ในขณะที่ด้านการประชาสัมพันธ์ถือเป็นจุดอ่อนที่สุดของมหาวิทยาลัยชีวิตในมุมมองของผู้ให้ข้อมูล

ตามความคิดเห็นที่ได้สะท้อนหรือรวบรวมมา ดังปรากฏในตารางที่ 2-1 และ 2-2 ตามลำดับ

ตารางที่ 2-1 จำนวนความคิดเห็นหรือเสียงสะท้อนด้านที่เป็นจุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดี

ประเด็นที่เป็นจุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดี	รวม	อาจารย์	บัณฑิต	นักศึกษา
1. วิชาการ (1.1 + 1.2 + 1.3 + 1.4)	**1,489**	**160**	**528**	**801**
1.1 หลักการ แนวคิด ปรัชญา วิสัยทัศน์ หลักสูตร เป้าหมายการจัดการศึกษา และระบบการจัดการศึกษาในภาพรวม	***292***	***31***	***126***	***135***
- การพึ่งตนเอง	91	4	35	52
- ความชอบใน “หลักสูตร”	34	0	21	13
- อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี	29	0	14	15
- เข้าใจง่าย	29	0	12	17
- ตรงกับความต้องการ	8	1	5	2
- อื่น ๆ	101	26	39	36
1.2 สาระการเรียนรู้	***480***	***58***	***133***	***289***
- พัฒนาชีวิต / ครอบครัว	120	22	22	76
- พัฒนาชุมชน	62	9	18	35
- การเปลี่ยนแปลงตนเอง	61	6	18	37
- ความพอเพียง / ชีวิตพอเพียง / เศรษฐกิจพอเพียง	57	5	17	35
- แผน 4 แผน / การวางเป้าหมาย และวางแผนชีวิต	56	3	15	38
- เครือข่าย	34	7	7	20
- ชุมชนเข้มแข็ง / แผนแม่บทชุมชน	25	0	15	10
- ผู้นำ	23	2	7	14
- การรู้จักตนเอง	23	0	6	17
- ภูมิปัญญา / ปราชญ์ชุมชน	19	4	8	7
1.3 กิจกรรมการเรียนรู้	***321***	***47***	***125***	***149***
- ชีวิต หรือ ชุมชน เป็นตัวตั้ง	88	14	39	35
- เรียนในชุมชน พื้นที่จริง	75	7	38	30
- ปฏิบัติจริง / การทำโครงงาน	74	15	25	34

ประเด็นที่เป็นจุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดี	รวม	อาจารย์	บัณฑิต	นักศึกษา
- เรียนรู้ร่วมกัน / แลกเปลี่ยน / ประสบการณ์	62	10	14	38
- การเรียนแบบบูรณาการ	18	0	8	10
- เน้นบทบาทผู้เรียน	4	1	1	2
1.4 ผลที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน	396	24	144	228
- ใช้ในชีวิตประจำวัน	153	9	58	86
- ได้รับความรู้	71	2	26	43
- เรียนรู้ด้วยตนเอง / พัฒนาความคิด	59	7	18	34
- สร้างอาชีพ	48	1	12	35
- ทำให้ชีวิตดีขึ้น	35	3	22	10
- มีความสุข	9	1	5	3
- การรวมกลุ่ม	6	0	1	5
- จิตอาสา	5	1	2	2
- สามารถแก้ปัญหาได้	5	0	0	5
- เกิดแรงบันดาลใจ	5	0	0	5
2. อาจารย์และบุคลากร	**154**	**48**	**36**	**70**
3. การสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษาเรียนรู้	**140**	**22**	**56**	**62**
4. สถานที่เรียนรู้	**100**	**9**	**30**	**61**
5. อัตลักษณ์	**89**	**7**	**20**	**62**
6. กลุ่มผู้เรียน	**34**	**32**	**1**	**0**
7. สิ่งอำนวยความสะดวก	**15**	**1**	**6**	**8**
8. ค่าใช้จ่าย	**8**	**0**	**5**	**3**
รวม	**2,029**	**279**	**682**	**1,067**

ตารางที่ 2-2 จำนวนความคิดเห็นหรือเสียงสะท้อนด้านที่เป็นจุดอ่อน / ข้อด้อย / สิ่งที่ควรปรับปรุง

ประเด็นที่เป็นจุดอ่อน / ข้อด้อย / สิ่งที่ควรปรับปรุง	รวม	อาจารย์	บัณฑิต	นักศึกษา
1. **ประชาสัมพันธ์**	**215**	12	85	108
2. **สถานที่**	**196**	12	57	127
3. **ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา**	**147**	15	51	81
4. **สิ่งอำนวยความสะดวก**	**124**	14	45	65
5. **ระบบการจัดการเรียนการสอน**	**121**	34	50	37
6. **การบริหารจัดการองค์กร**	**91**	52	18	21
7. **อาจารย์และบุคลากร**	**90**	14	53	34
8. **การจัดการเวลา**	**77**	5	14	58
9. **งบประมาณและการสนับสนุน**	**74**	37	8	29
10. **การสื่อสารและการประสานงาน**	**34**	17	11	6
รวม	**1,169**	**212**	**392**	**566**

2. การนำเสนอและอภิปรายผล

ในส่วนนี้เป็นการอธิบายเกี่ยวกับจุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดี และจุดอ่อน / จุดด้อย สิ่งที่ต้องการให้มีการปรับปรุงในแต่ละด้าน โดยเริ่มจากขอบเขตความหมาย ความครอบคลุม นัยยะของความคิดเห็น เพื่อนำมาจัดเป็นกลุ่มหลักๆ หลังจากนั้นจะเป็นการแสดงตัวอย่างความคิดเห็นที่สำคัญของผู้ให้ความคิดเห็น และอภิปรายพร้อมสรุปจุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดี และจุดอ่อน / จุดด้อย / สิ่งที่ควรปรับปรุงในแต่ละด้าน

❖ จุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดี

จุดแข็งที่ 1 : ด้านวิชาการ / หลักการ / แนวคิด / ปรัชญา

มีผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดแข็งด้านวิชาการจำนวน 1,489 ความคิดเห็น จึงได้แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 4 ด้าน ด้านแรกเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ปรัชญา วิสัยทัศน์ หลักสูตร เป้าหมายการจัดการศึกษา และระบบการเรียนการสอนในภาพรวม (292 ความคิดเห็น) ด้านที่สองเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ (480 ความคิดเห็น) ด้านที่สามเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ (321 ความคิดเห็น) และด้านที่สี่หรือด้านสุดท้ายเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน (396 ความคิดเห็น) รายละเอียดทั้งสี่ด้าน มีดังนี้

1) หลักการ แนวคิด ปรัชญา วิสัยทัศน์ หลักสูตร เป้าหมายการจัดการศึกษา และระบบการเรียนการสอนในภาพรวม

เป็นการแสดงความคิดเห็นในเชิงให้คุณค่าว่า ดี มีประโยชน์ เหมาะสม หรือชอบเพราะตรงกับความต้องการ เป็นการเรียนการสอนที่เข้าใจง่าย ผู้เรียนยอมรับชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาชุมชน ความคิดเห็นหรือเสียงสะท้อนในหมวดนี้รวมไปถึงการได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไปหรือกลุ่มบุคคลหรือชุมชนต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยชีวิต นอกจากนี้ ยังครอบคลุมถึงคำสำคัญ (key words) เช่น พึ่งตนเอง อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี ที่เป็นหัวใจสำคัญของมหาวิทยาลัยชีวิตด้วย

ตัวอย่างความคิดเห็นที่สะท้อนจุดแข็งในด้านหลักการ ปรัชญา แนวคิด เป้าหมายการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยชีวิต จากจำนวนทั้งหมด 292 ความคิดเห็น เช่น

"หลักการ ปรัชญา แนวทาง การจัดกระบวนการเรียน แต่ละวิชา สร้างสรรค์มาก"

"มีความชัดเจนในหลักการจัดการศึกษา"

"มีความประทับใจในหลักสูตร"

"เป็นหลักสูตรที่สอนให้คนอยู่แบบมีศักดิ์ศรีสามารถพึ่งตนเองได้"

"เน้นพึ่งพาตนเอง และทำให้กับชุมชน"

"เป็นมหาวิทยาลัยชีวิตที่คนยอมรับ"

"มีความรู้สึกภูมิใจที่ได้ศึกษาที่สถาบันฯ"

"ผลงานทางวิชาการของนักศึกษาเป็นที่ยอมรับให้กับชุมชนได้"

"สามารถพัฒนานักศึกษาจบอย่างมีคุณภาพ"

"เป็นมหาลัยที่เรียนแล้ว จบออกมาเห็นผลจริงอย่างที่ได้เรียนมา"

"ปัจจุบันได้ขึ้นชื่อและเป็นที่รู้จักในสังคมมากขึ้น"

ฯลฯ

2) สาระการเรียนรู้

เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับสาระของหลักสูตร หรือวิชาที่เปิดสอน รวมไปถึงคุณลักษณะที่เกิดขึ้นหรือลักษณะที่พึงประสงค์ ที่ปรากฏในระหว่างการเรียนรู้หรือหลังจากผ่านการเรียนรู้กระบวนวิชานั้น ๆ แล้ว ซึ่งคำสำคัญที่อยู่ในประเด็นสาระการเรียนรู้นี้ประกอบด้วย การพัฒนาตนเอง การพัฒนาชีวิต / อาชีพ / รายได้ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาท้องถิ่น และการพัฒนาสังคม, ชุมชนเข้มแข็ง, รู้จักตนเอง / รากเหง้า, เปลี่ยนแปลงตน, ผู้นำ, ความพอเพียง / เศรษฐกิจพอเพียง, โครงงาน, แผน 4 แผน, การวางแผน วางเป้าหมายชีวิต, แผนแม่บท, ปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญา, เกษตร,ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

และภาคเครือข่ายหรือความสัมพันธ์กับภายนอก โดยส่วนใหญ่แล้วคำสำคัญดังกล่าวเป็นชื่อรายวิชา หรือเป็นคำที่ประกอบเป็นชื่อรายวิชา

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดแข็งในด้านสาระการเรียนรู้ จากจำนวนทั้งหมด 480 ความคิดเห็น เช่น

"เรียนแล้วสามารถนำมาเปลี่ยนแปลงตัวเองได้"
"สอนให้รู้จักการพัฒนาชีวิตและการเปลี่ยนแปลงตนเอง"
"การพัฒนาชีวิตตนเองให้เป็นผู้นำมากขึ้น"
"ทำให้มีการพัฒนาชีวิต ก่อเกิดอาชีพ และรายได้ กับคนในชุมชน"
"ผู้เรียนปฏิบัติได้ตามแผนและเป้าหมาย"
"สามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดในด้านการทำงานการเกษตร"
"ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีเครือข่าย"
"ความสัมพันธ์ในชุมชนเข้มแข็งขึ้น"
"ใช้ชีวิตตามหลัก มีแบบแผน โดยใช้ 4 แผน"
"เน้นการรู้จักตนเอง รากเหง้า ภูมิปัญญา การวางแผนชีวิต"
"รู้จักวิธีการที่จะบูรณาการแผนแม่บทที่เรียนมาเข้ากับชุมชน"
ฯลฯ

3) กิจกรรมการเรียนรู้

คือความคิดเห็นต่อสิ่งที่เกิดขึ้น หรือคาดหวังว่าจะเกิดขึ้น เมื่อผู้เรียนอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยชีวิต ความคิดเห็นหรือเสียงสะท้อนต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นจุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดีในหมวดนี้ประกอบด้วยคำสำคัญ หรือมีความหมายครอบคลุมในเรื่องของชีวิตและชุมชนเป็นตัวตั้ง เรียนแบบบูรณาการ เรียนในชุมชน หรือ พื้นที่จริง / ไม่จำกัดเฉพาะใน

ห้องเรียน มีการปฏิบัติจริง การทำโครงงาน ผู้เรียนได้มาเรียนรู้ร่วมกัน ได้แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เป็นต้น

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดีในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ จากจำนวนทั้งหมด 321 ความคิดเห็น เช่น

"เรียนแล้วชีวิตดีขึ้นในขณะที่เรียน ทำให้เราคิดได้ ตัดสินใจเองได้ เลือกได้และทำให้พึ่งตนเองได้จริง ๆ"

"เรียนง่าย และนำไปใช้ในชีวิตจริง"

"เรียนสนุก เข้าใจเนื้อหาง่าย"

"เรียนง่ายเพราะเอาชีวิตเป็นตัวตั้งในการเรียน"

"ให้การศึกษาเรียนรู้จากชีวิตจริงจากการปฏิบัติ จาก ประสบการณ์ของตนเองและของคนอื่น"

"เรียนรู้ ศึกษาดูงานจากสถานที่จริง สามารถทำได้จริง"

"ทำให้นำความรู้ และตัวอย่างของบุคคลที่สำเร็จมาปรับใช้ได้ จริง"

"ชอบการแลกเปลี่ยนความรู้นำมาใช้ได้จริง"

"ทำให้นักศึกษามีความรู้ในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ"

"วิชามีความสอดคล้องกับชุมชนและชีวิตผู้เรียน"

"เนื้อหาสอดคล้องกับความรู้ที่จะไปพัฒนาชุมชนได้อย่างดี

"การเรียนรู้ที่นอกเหนือจากตำรา และไม่มีการท่องจำ ไม่จำกัด การเรียนในห้องเรียน"

ฯลฯ

4) ผลที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

ในด้านผลที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนรู้ พบว่า เป็นจุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดีที่แสดงถึงการที่ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะการเรียนรู้ ความสามารถในการคิด / วิเคราะห์ แก้ปัญหา การนำไปใช้ชีวิตประจำวัน / นำไปปฏิบัติได้ตลอดชีวิต เกิดการสร้างอาชีพ รวมถึงชีวิตดีขึ้น มีความสุข สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชน มีจิตอาสา ตลอดจนได้รับแรงบันดาลใจ เป็นต้น

ตัวอย่างความคิดเห็นหรือเสียงสะท้อนที่เป็นจุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดีในด้านผลที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน จากจำนวนทั้งหมด 396 ความคิดเห็น เช่น

“สามารถแก้ไขปัญหาโดยตนเอง”
“ได้แรงบันดาลใจ เป็นพลังทางปัญญา”
“จุดประกายวิธีคิดแก่นักศึกษา”
“เรียนรู้ด้วยตนเองให้เป็นคนมีเหตุผล ที่ถูกต้อง”
“เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้เราสามารถคิดวิเคราะห์ได้”
“ไม่จมปลักอยู่กับที่ เรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา”
“สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชน”
“ผู้เรียนเมื่อเรียนจบยังนำความรู้ สู่การปฏิบัติได้ตลอดชีวิต”
“รายวิชาใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ตรงกับงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน”
“ช่วยเหลือให้ความรู้ชาวบ้านชาวไร่ชาวนา”
“เสริมสร้างความรู้ดีมาก”
ฯลฯ

จุดแข็งที่ 2 : ด้านอาจารย์และบุคลากร

ความคิดเห็นต่อจุดแข็งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์และบุคลากรในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในที่นี้ได้ให้ความสำคัญในเรื่องคุณลักษณะของอาจารย์ / ผู้สอน / ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ในแง่ศักยภาพ ความรู้ความสามารถ บทบาทด้านการให้ความรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ / กระบวนการเรียนการสอน รวมไปถึงคำสำคัญ (key words) ที่ปรากฏออกมา คือ มีศักยภาพ หรือความสามารถในการให้ความรู้ ความเข้าใจบริบทชุมชน การจัดกระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอด การเอาใจใส่ผู้เรียน / มีความเป็นกันเอง การเป็นที่ปรึกษา การให้กำลังใจ (ซึ่งถือว่าเป็นการทำงานเชิงเสริมพลังใจที่สำคัญ) และการมีจิตอาสา เป็นต้น

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดแข็งในด้านอาจารย์และบุคลากร จากจำนวนทั้งหมด 154 ความคิดเห็น เช่น

“มีบุคลากรที่ให้ความรู้ที่มีศักยภาพและสามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างเหมาะสม”

“มีความพร้อมด้านบุคลากร ที่มีความรู้ความสามารถตรงตามวิชา”

“ใช้อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในชุมชนมาเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนร่วม และความเสียสละและความมุ่งมั่นของผู้จัดกระบวนการ”

“มีอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์พี่เลี้ยงช่วยเหลือการเรียนดี”

“มหาวิทยาลัยมีคณะอาจารย์ที่ดีและเก่ง”

“อาจารย์เข้าใจบริบทของชุมชน”

“อาจารย์ให้ความรู้ถ่ายทอดวิชาอย่างเต็มที่”

"มีอาจารย์ผู้สอนที่ดี สอนเข้าใจรู้เรื่อง เป็นกันเอง"

"อาจารย์ให้กำลังใจมาตลอด ทำให้นักศึกษามีคุณภาพ สามารถเป็นผู้นำชุมชนได้"

"ติดตามผลการเรียน การทำโครงงานของนักศึกษาโดยไม่เหน็ดเหนื่อย"

"อาจารย์ที่สอนให้ความรู้ได้ครบถ้วน และให้คำปรึกษาได้ดีจริง ใช้ได้จริง"

ฯลฯ

จุดแข็งที่ 3 : ด้านการสร้างเสริมโอกาสทางการศึกษาเรียนรู้

สำหรับความคิดเห็นหรือเสียงสะท้อนเกี่ยวกับการสร้างเสริมโอกาสต่าง ๆ ทางการศึกษาเรียนรู้ ก็คือ การให้โอกาสกับกลุ่มต่าง ๆ หรือคนที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นอาชีพอะไรก็ตามก็สามารถเรียนได้ รวมถึง การยอมรับวัยที่แตกต่างหรือเรื่องอายุไม่ใช่ปัญหาในการเรียนรู้ คนในชุมชนทุกรุ่นทุกวัยทุกอาชีพสามารถเรียนได้ หรือเป็นการสร้างโอกาสให้กับผู้ที่ต้องการเติมเต็มชีวิตด้านการศึกษา ผู้ที่แสวงหาการศึกษาที่ตรงกับความต้องการหรือเป็นการศึกษาทางเลือก หรือการมีศูนย์การเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยชีวิตในพื้นที่ ทำให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย ตลอดจนการเรียนการสอนในวันเสาร์อาทิตย์ การใช้ระยะเวลาศึกษาเพียง 3 ปี การศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่การท่องจำ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และไม่ยากเกินไปต่อการสำเร็จการศึกษา ล้วนแต่เป็นเสียงที่สะท้อนถึงจุดแข็งหรือจุดเด่นหรือสิ่งที่ดีในการสร้างเสริมโอกาสต่าง ๆ ในการศึกษาเรียนรู้ทั้งสิ้น

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดแข็งในด้านการสร้างเสริมโอกาสต่าง ๆ ทางการศึกษาเรียนรู้ จากจำนวนทั้งหมด 140 ความคิดเห็น เช่น

"ใช้เวลาเรียนน้อย และสามารถทำงานควบคู่ไปด้วยได้"

"เปิดโอกาสให้การเข้าถึงการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยชีวิต ในทุกพื้นที่ที่สนใจจะเรียน"

"เป็นสถาบันเรียนรู้ใกล้บ้าน ช่วยลดภาระค่าใช้จ่าย ไม่ต้องเดินทางไกล"

"เป็นมหาวิทยาลัยใกล้บ้าน เรียนเสาร์-อาทิตย์ เรียนรู้กับชุมชน"

"เป็นมหาลัยที่รับทุกคนเข้ามาเรียนได้"

"เป็นมหาลัยที่ใกล้บ้านซึ่งเหมาะแก่ผู้พลาดโอกาส"

"เรียนในท้องถิ่นลดปัญหาค่าใช้จ่าย"

"ใช้เวลาเรียนอย่างน้อย 3 ปี ก็จบ"

"เปิดโอกาสให้เกษตรกร หรือ คนทำงานทุกรุ่น ทุกสังคมได้ศึกษา"

"เป็นมหาวิทยาลัยขยายโอกาสเพื่อพัฒนาสู่ชุมชนท้องถิ่นเพื่อการสร้างบัณฑิตชาวนาและเกษตรกร"

"ทำให้ผู้สูงวัยเข้ามาเรียนได้อย่างเข้าใจ"

"เปิดโอกาสให้บุคคลที่อยากศึกษาเพิ่ม แต่มีงานประจำทำ ได้เข้ามาศึกษาเพิ่มในวันหยุด"

"เป็นสถานที่ให้โอกาสในทางเลือกกับนักศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ให้เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต"

"เปิดโอกาสให้ผู้ที่อยากมีความรู้เพิ่มเติมได้เข้ามาศึกษาต่อ"

ฯลฯ

จุดแข็งที่ 4 : ด้านสถานที่เรียนรู้

สถานที่เรียนรู้ ในมิติที่เป็นจุดแข็งของมหาวิทยาลัยชีวิตคือ ความพร้อมของสถานที่ การมีสถานที่เรียน หรือพื้นที่เรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในชุมชนหรือนอกชุมชน, มีศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยชีวิต, ความสะดวกในการเดินทาง, เข้าถึงได้ง่าย, บรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมดี เป็นต้น

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดแข็งในด้านสถานที่ จากจำนวนทั้งหมด 100 ความคิดเห็น เช่น

“ห้องเรียนที่ไร้ขอบเขตเรียนได้ทุกที่”
“สถานที่เรียนของสถาบันพร้อมในการสอน”
“มีสถานที่เพียงพอต่อการเรียนรู้”
“มีความพัฒนาในด้านสถานที่เรียนมากขึ้น”
ฯลฯ

จุดแข็งที่ 5 : ด้านอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยชีวิต

เป็นการแสดงความคิดเห็นเทียบเคียงและเชิงบวกต่อมหาวิทยาลัยชีวิตในภาพรวม เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร ความสัมพันธ์ของคนในองค์กรที่มีความแตกต่างจากที่อื่น ที่ผู้ให้ความคิดเห็นมีความรู้สึกที่ดี เช่น ความสามัคคี ความเป็นกันเอง การช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งผู้ให้ความคิดเห็นมองว่าน่าจะแตกต่างจากที่อื่น นอกจากนี้ยังรวมไปถึงหลักการ แนวคิด หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การเป็นต้นแบบ / ไม่ซ้ำกับสถาบันอื่น ที่ผู้ให้ความเห็นระบุอย่างชัดเจนว่า มีความแตกต่าง หรือไม่เหมือนมหาวิทยาลัยอื่น

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดแข็งในด้านอัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของมหาวิทยาลัยชีวิต จากจำนวนทั้งหมด 89 ความคิดเห็น เช่น

"มีความสามัคคีกันในกลุ่มนักศึกษา"
"การเกื้อกูลกันของนักศึกษาและอาจารย์ที่ช่วยเหลือกัน"
"ความหลากหลายของผู้เรียน เป็นครอบครัวเดียวกัน"
"มีกิจกรรมร่วมกันทุกชั้นปี มีความสามัคคีเหมือนพี่น้อง"
"ปกครองแบบพี่น้อง ประชาธิปไตย"
"หลักสูตรดีมาก ที่จัดการเรียนแตกต่างจากระบบการศึกษาปกติ"
"ชอบเวลาไปเรียนไม่ต้องมีการแต่งตัวที่โดดเด่นเหมือนมหาวิทยาลัยอื่น"
"หลักสูตรการเรียนที่ไม่เหมือนที่อื่น"
"เป็นต้นแบบที่ดีกว่ามหาวิทยาลัยอื่น ๆ"
"ไม่ได้ลอกเลียนแบบ"
"มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง"
"เป็นมหาวิทยาลัยที่แปลกกว่ามหาลัยอื่น"
ฯลฯ

จุดแข็งที่ 6 : ด้านกลุ่มผู้เรียน

เป็นความคิดเห็นต่อคุณสมบัติด้านบวกของผู้เรียนมหาวิทยาลัยชีวิต เป็นมุมมองที่ประเมินคุณภาพตัวบุคคลหรือผู้ที่เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยชีวิต เช่น ความต้องการเรียนรู้ หรือคุณภาพตัวผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากที่ได้มาเรียนที่มหาวิทยาลัยชีวิตแล้ว เช่น การเป็นผู้นำ เป็นตัวอย่าง มีศักยภาพด้านต่าง ๆ มีความมุมานะอดทน มีความกล้าหาญ เป็นต้น

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดแข็งในด้านกลุ่มผู้เรียน จากจำนวนทั้งหมด 34 ความคิดเห็น เช่น

“เป็นผู้นำ และตัวอย่างของชุมชน”

“นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชน ทำให้มีความต้องการที่จะพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้น”

“นักศึกษาส่วนใหญ่มีความมานะ อดทน วิริยะ อุตสาหะ เรียนจบ”

“ผู้เรียนรักที่จะเรียนรู้”

“ผู้เรียนมีพื้นฐานชีวิตที่ดีจึงรับรู้ได้รวดเร็ว”

“นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียน”

“ผู้เรียนมีศักยภาพความเป็นผู้นำด้านต่าง ๆ ในชุมชน”

“ผู้เรียนเป็นผู้นำชุมชน / ใฝ่รู้”

“ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้”

“ความพร้อมของผู้เรียน”

“นักศึกษามีความกล้าหาญ”

“ตัวผู้เรียนมีประสบการณ์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว”

“ยึดมั่นต่อการเรียน”

ฯลฯ

จุดแข็งที่ 7 : ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

เป็นการแสดงความคิดเห็นถึงจุดแข็งในเรื่องความพร้อมในอุปกรณ์การเรียนการสอน ตำราเรียน / หนังสือเรียน คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีช่วยในการเรียนรู้ ความพร้อมของสถานที่ พื้นที่เรียนรู้ แหล่งศึกษาดูงาน เป็นต้น

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดแข็งในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จากจำนวนทั้งหมด 15 ความคิดเห็น เช่น

“หนังสือเรียนของนักศึกษาเป็นหนังสือที่อ่านง่าย เข้าใจง่าย”

“มีการอำนวยความสะดวกในการศึกษาอย่างดี”

“มีผู้นำให้การสนับสนุนในการศึกษาเป็นอย่างดี”

“ดี เพราะมีอินเตอร์เน็ต”

“มีหน่วยงานหลักในการสนับสนุน”

“อุปกรณ์พร้อม”

“ความสะดวกในการลงทะเบียน”

“มีความพร้อม การสอน การเรียน”

“กว้างขวางพร้อมเครื่องอำนวยความสะดวก”

“มีสื่อการสอนที่สะดวก”

“หนังสือเอกสารประกอบการเรียนเหมาะสม ตรงกับการดำเนินชีวิต”

“ผู้นำชุมชน เจ้าของสถานที่ ที่คอยอำนวยความสะดวก”

ฯลฯ

จุดแข็งที่ 8 : ด้านค่าใช้จ่าย

มุมมองในเรื่องของค่าใช้จ่ายที่สะท้อนว่าเป็นจุดแข็ง / สิ่งที่ดี คือ ค่าเล่าเรียนไม่แพง ถูก เหมาะสม หรืออาจจะเป็นเพราะว่า เมื่อคำนวณค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเรียนที่มหาวิทยาลัยชีวิต พบว่า ไม่สูงเท่ากับเรียนที่มหาวิทยาลัยแห่งอื่น ประหยัด หรือสามารถผ่อนจ่ายได้

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดแข็งในด้านค่าใช้จ่าย จากจำนวนทั้งหมด 8 ความคิดเห็น เช่น

“ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเกินตัว”

“ค่าเทอมเหมาะสม”

“ใช้ทุนไม่มาก”

"เป็นสถาบันที่มีค่าใช้จ่ายน้อย"

"ไม่แพง"

"ความประหยัดในค่าใช้จ่ายของการเรียน"

"ค่าใช้จ่ายน้อย"

"ค่าใช้จ่ายผ่อนจ่ายได้"

ฯลฯ

❖ จุดอ่อน / ข้อด้อย / สิ่งที่ควรปรับปรุง

จุดอ่อนที่ 1 : ด้านการประชาสัมพันธ์ และการสร้างภาพลักษณ์

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ในด้านที่เป็นจุดอ่อนหรือจุดด้อย ในที่นี้คำสำคัญที่นำมาจัดให้อยู่ในหมวดนี้ คือ ยังมีการประชาสัมพันธ์น้อย / ขาดการประชาสัมพันธ์, เป็นที่รู้จัก / สนใจน้อย, มีผู้เรียนน้อยลง, ผู้เรียนขาดความเชื่อมั่น หรืออาจเป็นความคิดเห็นในเชิงเสนอแนะ เช่น ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น, อยากให้มีผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างความคิดเห็นจุดอ่อนในด้านการประชาสัมพันธ์ / การสร้างภาพลักษณ์ จากจำนวนทั้งหมด 215 ความคิดเห็น อาทิเช่น

"ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้คนเปลี่ยนแปลงหันมารับรู้ปรัชญามีน้อย"

"การประชาสัมพันธ์จากตัวสถาบันเองค่อนข้างน้อยคนยังไม่ค่อยรู้"

"การประชาสัมพันธ์ ผลงาน ความโดดเด่นของนักศึกษาให้เป็นที่รู้จัก"

"เหมือนว่าเราต่อสู้เพื่อสังคมอย่างเงียบๆ ต้องมีการตลาดเก่งๆ เพื่อสู้กับทุนนิยม ต้องทำแบบผสมผสาน ยึดมั่นในหลักการ แต่ต้องมีอาวุธไว้ป้องกันตนเอง"

"ควรจะมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสถาบันให้เป็นที่รู้จักของสังคมให้มากกว่านี้"

"ขาดการประชาสัมพันธ์แก่คนรุ่นใหม่ที่เรียนจบ"

"ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของคน"

"ยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก เพราะไปบางทีมีคนถามว่า มีอยู่จริงหรือ?"

"ทำให้ผู้เรียนไม่มีความเชื่อมั่น"

"ความเชื่อถือของบุคคลภายนอกน้อยมาก เนื่องจากการสื่อสารมีน้อยและคนไม่รู้จัก"

ฯลฯ

จุดอ่อนที่ 2 : ด้านสถานที่

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่ในด้านที่เป็นจุดอ่อน / ข้อด้อย / สิ่งที่ควรปรับปรุง คือ ความพร้อมของสถานที่ เช่น ไม่มีที่จอดรถ ไม่มีห้องละหมาด ไม่มีห้องน้ำ หรือไม่สะอาด ไม่มีโรงอาหาร ไม่ได้มาตรฐาน หรือในบางพื้นที่ ผู้ให้ความเห็นตอบว่าขาดสถานที่เรียนเป็นหลักแหล่ง ย้ายที่เรียนบ่อยครั้ง นอกจากเรื่องความพร้อมของสถานที่แล้ว ในที่นี้รวมไปถึงการใช้ระยะเวลาในการเดินทางไปยังสถานที่เรียนหลัก เรียนรวม หรือพื้นที่เรียนรู้ดูงาน หรือต้องเดินทางไกล เป็นต้น

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดอ่อน / ข้อด้อย / สิ่งที่ควรปรับปรุงในด้านสถานที่ จากจำนวนทั้งหมด 196 ความคิดเห็น เช่น

"การเรียนรวมข้ามจังหวัด เป็นสาเหตุที่นักศึกษาเกิดการท้อถอยในการเดินทาง"

"ต้องเดินทางไปเรียนนอก ศรช. บ่อย"

"สถานที่เรียนที่ไม่แน่นอนต้องหาที่เรียนตลอดเวลา"

"อยากให้มีห้องเรียนเป็นเอกฉันท์โต๊ะเก้าอี้ครบ"

"ขาดสถานที่เรียน"

"อาคารการเรียนรู้ส่วนต่าง ๆ ไม่น่าสนใจไม่ดึงดูดผู้สนใจเรียน (เช่น วัยรุ่น)"

"สถานที่คับแคบไปหน่อย"

"ศูนย์การเรียนรู้ยังมีปัญหาบางอย่างในการเรียน เช่น อาคารเรียน ที่จอดรถยนต์"

"สถานที่เรียนไม่ค่อยสะดวก ควรจัดศูนย์การเรียนรู้ที่ทันสมัยให้เหมาะสมกับระดับปริญญาตรี"

"สถานที่ศึกษาไกล อุปสรรคในการเดินทาง ค่าใช้จ่าย"

"ไม่มีโต๊ะดี ๆ นั่ง"

"สถานที่สอบไม่แน่นอน"

"หลังคาของอาคารจะเกิดการผุพัง เนื่องจากทำจากสิ่งที่เหลือใช้ อยากให้มีการปรับปรุง"

"ห้องน้ำในสถานการศึกษาของมหาลัยชีวิตยังไม่ค่อยสะดวกพอสมควร อยากให้มีการปรับปรุง"

ฯลฯ

จุดอ่อนที่ 3 : ด้านค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา

ในเรื่องค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ในด้านที่เป็นจุดแข็งคือ ไม่แพงหรือมีความเหมาะสม แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ให้ความเห็นจำนวนมากมีความเห็นว่า ค่าเรียนแพง ค่าใช้จ่ายสูง ไม่สามารถกู้ยืมจากแหล่งอื่นได้ หรือบางส่วนให้ข้อเสนอแนะว่า ควรลดค่าเล่าเรียน จัดให้มีการกู้ยืม หรือให้ทุนเรียน หรือให้มีกองทุนเพื่อการศึกษา เป็นต้น

ตัวอย่างความคิดเห็นที่สะท้อนจุดอ่อนในด้านค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา จากจำนวนทั้งหมด 147 ความคิดเห็น เช่น

"ขอลดค่าเล่าเรียนเพื่อให้มีนักศึกษามากขึ้น"

"ค่าลงทะเบียนควรจะลดลง (แพงไป)"

"ค่าบำรุงการศึกษาสูงเกินไป"

"แต่ละ ศรป. ควรระดมทุนส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาผู้ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจได้ศึกษาจนสำเร็จการศึกษา เพื่อรับใช้สังคม"

"น่าจะมีกองทุนหรือสิ่งที่สามารถทำให้คนไม่มีเงินเรียนจบได้"

"แหล่งกู้ยืมเงินกองทุนเพื่อการศึกษาแคบ"

"ไม่สามารถกู้ยืมกับกองทุนเพื่อการศึกษาได้"

"ค่าเทอมค่อนข้างจะไม่เหมาะเพราะแพงเกิน หาไม่ทัน"

"ด้านค่าเทอมค่าการศึกษาเป็นประการแรกในการที่จะเข้ามาในมหาวิทยาลัย"

"ค่าเทอมแพงไปหน่อยสำหรับผู้มีรายได้น้อย"

"ค่าเทอม เพราะอยากให้ลดเพื่อมีคนอื่น ๆ อยากเรียน"

"ค่าเทอมที่เหมาะสมกับฐานะของผู้ที่ต้องการเรียนทำให้แนะนำผู้ที่อยากจะร่วมเรียนรู้ขาดโอกาสที่จะเรียน ซึ่งประชาชนทั่วไปไม่สามารถจ่ายได้ หากปรับลดได้ปริมาณนักศึกษาเพิ่มขึ้นแน่นอน"

"ค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมหรือเวลาออกนอกสถานที่ค่อนข้างสูง"

ฯลฯ

จุดอ่อนที่ 4 : ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ส่วนในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก ในด้านที่เป็นจุดอ่อน ได้แก่ ขาดแคลนคอมพิวเตอร์ / เทคโนโลยี, สื่อการเรียนการสอนมีน้อย, ขาดตัวอย่างโครงงานที่ดีของนักศึกษา, ความล่าช้าในการได้รับเอกสารสำคัญต่าง ๆ, ขาดตำราเรียน ในที่นี้รวมความคิดเห็นในเรื่องการปรับปรุงหรือเสนออยากให้มี เช่น การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน, การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน, หรือ การจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดอ่อนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จากจำนวนทั้งหมด 124 ความคิดเห็น เช่น

"ด้านเอกสารและหนังสือประกอบการเรียน ที่ควรสนับสนุน ทันต่อเวลา"

"การสนับสนุนสื่อ คู่มือ เอกสารการสอน ช้า"

"สิ่งที่ใช้ประกอบการเรียนยังมีน้อย"

"ระบบบริการทางสื่ออุปกรณ์ คู่มือ สื่อประกอบการเรียนการสอนในการจัดกระบวนการยังมีไม่เพียงพอ"

"ขาดเทคโนโลยีในการสอน"

"สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอต่อความต้องการ"

"ระบบการชำระเงินค่าเรียน เอกสาร และสื่อการเรียนยังไม่ครบ"

"บัตรนักศึกษาและเอกสารล่าช้า"

"โครงงาน / งานเอกสาร ที่ถูกต้องไม่มีให้ดูเลย มีแต่ที่ไม่ถูกต้อง แก้ไขตลอดปี"

"พัฒนาการเรียนการสอนให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น และหาผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จมาบรรยาย"

ฯลฯ

จุดอ่อนที่ 5 : ด้านระบบการจัดการเรียนการสอน และการติดตามประเมินผล

เป็นความคิดเห็นต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการในเชิงไม่พอใจ รวมถึงความคิดเห็นเชิงเสนอแนะหรือต้องการให้มีการปรับปรุง ขอบเขตความคิดเห็นในหมวดนี้มีความเกี่ยวข้องกับวิชาการ การติดตามและประเมินผล การวิจัยและพัฒนาชุมชน การจัดอบรมเพื่อเพิ่มคุณภาพผู้สอน การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ และกิจกรรมการเรียนการสอนในภาพรวมมากกว่าในเรื่องของเนื้อหาสาระของรายวิชาหรือการได้ประโยชน์จากการเรียนรู้ในรายวิชานั้น ๆ

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดอ่อน / ข้อด้อย / สิ่งที่ควรปรับปรุงในด้านระบบการจัดการเรียนการสอน การติดตามประเมินผล การวิจัยและพัฒนาชุมชน การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง จากจำนวนทั้งหมด 121 ความคิดเห็น เช่น

"สถาบันยังขาดการติดตามประเมินผลประจำภาค / ประจำปี และนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาขาดการติดตาม นิเทศงานจากส่วนกลาง (สรพ.)"

"การที่อาจารย์ ผู้จัดกระบวนการ นำความรู้สู่การปฏิบัติและเกิดผลการพัฒนาชีวิตอย่างสร้างสรรค์ แต่เมื่อมองกลับมาที่การบริหารจัดการของสถาบัน ยังไม่สามารถนำปรัชญาแนวทางต่าง ๆ มาปฏิบัติจริง / มีปัญหาแต่ไม่แก้ไขจริง ๆ"

"อยากให้มีการจัดอบรมหรือสัมมนาวิชาการเพื่อเพิ่มเติมความรู้ / แนวคิดใหม่ๆ สำหรับอาจารย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอน"

"การให้ความสำคัญกับการกำกับติดตาม หนุนเสริม นักศึกษาและชุมชน ให้เปลี่ยนแปลง"

"ควรมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ"

"การวิจัยและพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการยังมีไม่หลากหลาย"

"ไม่ค่อยได้นำเสนอสิ่งแปลกใหม่"

"อย่าเอาที่ไม่รู้เนื้อหาจริง ของวิชามาสอน"

"เพิ่มอาจารย์ผู้สอนและให้มีคุณภาพ"

"ควรเรียนรวมบ่อย ๆ จะได้แลกเปลี่ยนความรู้ ได้มากขึ้น"

"เรื่องการทำกิจกิจกรรมหรือกำหนดการต่าง ๆ ที่ไม่มีความแน่นอน"

ฯลฯ

จุดอ่อนที่ 6 : ด้านการบริหารจัดการองค์กร

เป็นความคิดเห็นภาพรวมต่อระบบบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างกลไก การบริหารงานระหว่างส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค การกำหนดมาตรฐานการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้ให้ความเห็นสะท้อนถึงความไม่พอใจ ขาดประสิทธิภาพ ขาดเอกภาพ ไม่ชัดเจน ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงบ่อย ช้า ไม่โปร่งใส / ขาดธรรมาภิบาล เป็นต้น

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดอ่อนในด้านการบริหารจัดการองค์กร จากจำนวนทั้งหมด 91 ความคิดเห็น เช่น

"การจัดการด้านการเงิน –ควรโปร่งใส รวดเร็ว เวลามีการเปลี่ยนแปลงระเบียบการเงิน –ควรแจ้งให้ชัดเจน เจ้าหน้าที่ควรให้คำปรึกษาได้ (จนท. ของ สรพ.) ลดการตำหนิติเตียน"

"ขั้นตอนของระบบและระเบียบที่ไม่เป็นเอกภาพ ยึดเพียงตัวบุคคลและห่วงค่าใช้จ่ายมากเกินไป"

"การปรับปรุงพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น"

"การบริหารไม่ชัดเจนและธรรมาภิบาล"

"อาจารย์ไม่มั่นคง"

"การบริหารงานด้านบุคลากรต้องปรับปรุงมาก ๆ"

"โครงสร้างการบริหาร ยังหละหลวม"

"บริหาร เงิน คน ให้ดีกว่านี้"

"มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา"

"การบริหารการจัดการของมหาวิทยาลัยไม่ชัดเจน"

"การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยช้ามาก"

"การบริหารจัดการ เช่น การให้หนังสือเรียน ตารางการเรียน ให้มีความแม่นยำชัดเจน"

"การแก้ปัญหาของนักศึกษาไม่ชัดเจนทั้งที่นักศึกษาตั้งใจมาเรียน"

จุดอ่อนที่ 7 : ด้านอาจารย์และบุคลากร

ในด้านอาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นอาจารย์ พบว่า ความคิดเห็นที่เป็นจุดอ่อน / ข้ออ่อน / จุดด้อยที่สะท้อนมาจะเป็นความ

คิดเห็นทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ ในด้านคุณภาพ เกี่ยวข้องกับผู้สอน สะท้อนว่าไม่มีความสามารถในการถ่ายทอด การสื่อสารไม่เป็นระบบ หรือไม่มีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของมหาวิทยาลัย ไม่รู้จริงในสิ่งที่สอน ขาดความตั้งใจคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตน การสอนกับการปฏิบัติยังไม่ไปด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงผู้สอนบ่อย ส่วนในด้านปริมาณ ผู้ให้ความเห็นสะท้อนจุดอ่อน / ข้อด้อยในเรื่องของการขาดแคลนผู้สอน ขาดอาจารย์พี่เลี้ยง และยังรวมถึงข้อเสนอแนะให้มีการพัฒนาอาจารย์ เพิ่มจำนวนอาจารย์ เป็นต้น

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดอ่อนในด้านอาจารย์และบุคลากร จากจำนวนทั้งหมด 90 ความคิดเห็น เช่น

“ผู้สอนมีประสบการณ์ต่างกัน ขาดการแลกเปลี่ยนพัฒนาทั้งด้านการสอน มุมมองในการพัฒนาชุมชน”

“เรื่องการคัดเลือกผู้สอน ควรยึดหลักผู้สอนมีความรู้คู่การปฏิบัติ ไม่ใช่คัดเลือกจากคนพูดเก่ง เสนอตัวเก่ง”

“ควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจของอาจารย์พิเศษให้มากขึ้นเพื่อความเข้าใจในรายวิชาให้มากขึ้น”

“การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับอาจารย์บุคลากรที่จะตอบสนองต่อการพัฒนาให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์และพันธกิจ”

““แนวคิดของอาจารย์ผู้สอนไม่ตรงกับปรัชญาของ ม.ชีวิต”

“ผู้จัดบางคนมองผลประโยชน์แก่ตนเองมากเกินไป”

“อาจารย์ผู้สอนไม่เพียงพอตามสัดส่วนของนักศึกษา”

“บุคลากรต้องมีความรู้รอบด้าน”

“อาจารย์มีองค์ความรู้ไม่แน่น”

“ผู้บริหาร และ อาจารย์ ยังสื่อความไม่ชัดเจน”

“อยากให้มีอาจารย์ที่สอนให้ตรงกับวิชาที่จะสอนนักศึกษา”
“อาจารย์ที่สอนบางท่านไม่เข้าถึงแก่นของมหาวิทยาลัย”
“อาจารย์บางทีอ่อนแอไม่มีศักยภาพในการจัดระบบการเรียนรู้”
“อาจารย์สอนไม่เป็นระบบ”
“ขาดความสามัคคีของอาจารย์ผู้สอน”
“อาจารย์ผู้สอนไม่มั่นคงทำให้นักศึกษาหยุดการเรียนหลายคน”
“อาจารย์ไม่สามารถแนะแนวทางให้นักศึกษาเข้าใจหลักการของมหาลัยชีวิตได้”
ฯลฯ

จุดอ่อนที่ 8 : ด้านการบริหารจัดการเวลา

ความคิดเห็นในเรื่องการจัดการเวลา สำหรับผู้จัดกระบวนการเรียนรู้คือ การนัดหมายผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามกรอบเวลา เช่น ใช้เวลามากไป หรือน้อยไป การที่ผู้เรียนไม่เข้าไปศึกษาในชุมชน ส่วนในมุมของผู้เรียน เป็นในเรื่องของการไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมบางครั้ง การเปลี่ยนแปลงเวลาเรียน การขาดเรียน การไม่ตรงต่อเวลา

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดอ่อนในด้านการจัดการเวลา จากจำนวนทั้งหมด 77 ความคิดเห็น เช่น

“ปรับปรุงให้ นักศึกษาตรงต่อเวลา”
“นักศึกษามีปัญหาเรื่องเวลามาเรียน เนื่องจากต้องทำงาน”
“ในเรื่องของเวลาการเรียนการสอนที่ไม่เพียงพอ”
“บางครั้งเวลาน้อยเกินไป ไม่ค่อยมาร่วมกิจกรรม”
“นักศึกษาไม่มีเวลาลงชุมชน”
“มาเรียนไม่ค่อยพร้อมกัน”

“เวลาที่เรียนควรกำหนดให้ชัดเจน และตรงต่อเวลา”

“การกำหนดเวลามาของนักศึกษาควรกำหนดให้ชัดเจน”

“ต้องเพิ่มเวลาเรียนให้มากขึ้น”

“การรักษาเวลาของอาจารย์ นักศึกษา”

“การนัดหมายที่คลาดเคลื่อน”

ฯลฯ

จุดอ่อนที่ 9 : ด้านงบประมาณและการสนับสนุนการจัดกิจกรรม

ความคิดเห็นด้านงบประมาณ การได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่อยู่ในขอบข่ายของจุดอ่อน คือ ค่าตอบแทน, ขาดเงินสนับสนุนการทำกิจกรรม, งบประมาณไม่เพียงพอ หรือได้รับช้า

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดอ่อนในด้านงบประมาณและการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จากจำนวนทั้งหมด 74 ความคิดเห็น เช่น

“การขาดเงินทุน และปัจจัยสนับสนุนและกระตุ้นให้อยากเรียน”

“เงินสนับสนุนมีน้อยมาก”

“ค่าตอบแทน อ.พิเศษต่ำ และค่าบริหาร ศรช. ต่ำ ควรปรับให้มีความสมดุลมากกว่านี้”

“การสนับสนุนทรัพยากร เช่น เงินอุดหนุน ไม่เคยได้ และไม่ได้รับคำชี้แจง”

“ด้านการเงินงบประมาณที่ขาดแคลน ทำให้มีค่าตอบแทนต่ำจ้างบุคลากรได้จำกัด”

“งบสนับสนุนจากสถาบันน้อยเกินไป”

“ขาดงบประมาณมาพัฒนา ศรป.”

“ไม่มีงบมาสนับสนุนกิจกรรมนักศึกษา”

ฯลฯ

จุดอ่อนที่ 10 : ด้านการสื่อสารและการประสานงาน

เป็นความคิดเห็นที่สะท้อนจุดอ่อน / ข้อด้อยในเรื่องความล่าช้า ไม่ชัดเจน สื่อสารไม่ตรงกัน เกิดช่องว่างหรือขาดการสื่อสาร ซึ่งพบว่า มีช่องว่างการสื่อสารในหลาย ๆ ระดับ และหลาย ๆ กลุ่ม ทั้งในมุมของส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ระหว่างอาจารย์ผู้สอนด้วยกันเอง ระหว่างอาจารย์และนักศึกษา และระหว่างผู้จัดกระบวนการเรียนรู้และชุมชน เป็นต้น

ตัวอย่างความคิดเห็นจุดอ่อน / ข้อด้อยในด้านการสื่อสารและการประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และ / หรือ ในระดับต่าง ๆ จากจำนวนทั้งหมด 34 ความคิดเห็น เช่น

"การประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยกับศูนย์การเรียนรู้"
"การสื่อสารภายในองค์กร – ความชัดเจน โปร่งใส แบบ positive"
"การติดต่อสื่อสารส่วนกลางยังไม่เป็นระบบที่ดี
"คณาจารย์ ศรช. กับ ศรป. ขาดการประสานกันอย่างสิ้นเชิง"
"ขาดความร่วมมือในการทำแผนแม่บทชุมชน"
"การสื่อสารและการขยายพื้นที่เครือข่ายต่าง ๆ ต้องเพิ่มมากขึ้น"
"การสื่อสาร สื่อแต่เฉพาะ ผอ.ศูนย์ อาจารย์ผู้สอนไม่ได้รับรู้บางเรื่องบางอย่าง"
"มีการไม่เข้าใจ ระหว่างผู้จัดกระบวนการ และนักศึกษา"
"อาจารย์ผู้สอนและผู้อำนวยการไม่ค่อยประสานงานกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน"
"การสื่อสารกับอาจารย์บางวิชาค่อนข้างลำบาก"

"ข่าวสารเกี่ยวกับมหาลัยล่าช้า เพราะ ศรป.ไม่ค่อยแจ้งให้ทราบ"

ฯลฯ

❖ อภิปรายผลการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน

จากความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดแข็ง–จุดอ่อนของมหาวิทยาลัยชีวิตที่ประมวลมาได้ทั้งหมดนั้น พบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าด้านวิชาการถือเป็นจุดแข็งที่สุดของมหาวิทยาลัยชีวิต (1,489 ความคิดเห็น) ในขณะที่สิ่งที่เป็นจุดอ่อนที่สุดคือการประชาสัมพันธ์ (215 ความคิดเห็น) ที่แม้ว่าจะมีข้อคิดเห็นต่อเรื่องนี้น้อยกว่าจุดแข็งถึง 6 เท่า แต่ก็เป็นจุดอ่อนที่ผู้ให้ความเห็นอยากให้มีการปรับปรุงแก้ไขมากที่สุด ในด้านอาจารย์และบุคลากรมีทั้งที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน (154 และ 90 ความคิดเห็น ตามลำดับ) เช่นเดียวกับด้านสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกและค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ที่มีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน สำหรับจุดแข็ง / จุดเด่น / สิ่งที่ดีของมหาวิทยาลัยชีวิตที่สำคัญ ที่ควรนำมาอภิปราย ณ ที่นี้คือ การสร้างเสริมโอกาสต่าง ๆ ทางการศึกษาเรียนรู้และอัตลักษณ์ ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นโอกาสในการสื่อสารกับสังคมภายนอกหรือกับกลุ่มผู้เรียนที่เป็นเป้าหมายของมหาวิทยาลัยชีวิต ส่วนจุดอ่อน / ข้อด้อยที่ควรมีการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ ระบบการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล การบริหารจัดการองค์กร การจัดการเวลา งบประมาณและการสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และการสื่อสารและการประสานงาน

- ***ศักยภาพด้านวิชาการ คือ จุดแข็งที่สุด***

จากที่นำเสนอผลความคิดเห็นต่อจุดแข็งตามตารางข้างต้น มหาวิทยาลัยชีวิตมีจุดแข็งทางวิชาการมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของ*สาระการเรียนรู้* ที่มีจำนวนความคิดเห็น 480 ความคิดเห็น ความคิดเห็นรองลงมา คือ *ผล*

ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน (396 ความคิดเห็น) *กิจกรรมการเรียนรู้* (321 ความคิดเห็น) และสุดท้ายคือ *หลักปรัชญา แนวคิด วิสัยทัศน์* ฯลฯ ของมหาวิทยาลัยชีวิต (292 ความคิดเห็น)

ในเรื่องสาระการเรียนรู้ในที่นี้ หมายถึง กระบวนวิชาเรียนต่าง ๆ ของหลักสูตรศิลปศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชีวิตและชุมชนแบบบูรณาการ ที่ผู้เรียนมีความสนใจในวิชาที่เรียน หรือมีความต้องการอยากเรียนรู้ หรืออยากได้รับความรู้ ได้รับประโยชน์ หรือเกิดผลเชิงประจักษ์ต่อผู้เรียน สาระการเรียนรู้ที่มีความคิดเห็นว่าเป็นจุดแข็งหลักๆ คือ ในเรื่องการพัฒนาชีวิต และการพัฒนาชุมชน ส่วนคำสำคัญอื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่ในตารางที่ 1 ข้อ 1.2 เช่น การเปลี่ยนแปลงตน การรู้จักตนเอง ผู้นำ ความพอเพียง แผน 4 แผน ชุมชนเข้มแข็ง เครือข่าย ภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชุมชน ในมุมมองของผู้วิจัย / คณะประเมินถือว่าเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาชีวิต และการพัฒนาชุมชนที่สำคัญ แต่ไม่ได้นำมาอธิบายรายละเอียดในที่นี้

จุดเด่นในด้านการพัฒนาชีวิต (120 ความคิดเห็น) ผู้ให้ความเห็นระบุว่าตนเองมีนิสัยหรือพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป เช่น รู้จักกาลเทศะ สุขุมเยือกเย็น เด็ดเดี่ยว ไม่ท้อแท้ ดูแลสุขภาพตนเอง มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวมากขึ้น ตั้งใจพัฒนาอาชีพของตนเอง มีเป้าหมายในชีวิต มีความภาคภูมิใจตนเอง และได้รับความเชื่อถือเชื่อมั่น เป็นต้น โดยรวมแล้วผู้ให้ความเห็นหรือผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า ตนเองหรือผู้เรียนได้มีการพัฒนาตน พัฒนาศักยภาพ และบุคลิกภาพ อย่างเห็นได้ชัดเจน ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ผลที่เกิดขึ้นต่อตัวผู้เรียนนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละรายวิชาที่กำหนดให้ผู้เรียนเรียน เช่น วิชาการรู้จักตนเองและการเปลี่ยนแปลงตน วิชาสู่วิถีชีวิตพอเพียง และวิชาการพัฒนาชีวิต 1–9 เป็นต้น

ส่วนจุดเด่นในด้านการพัฒนาชุมชนนั้น (62 ความคิดเห็น) ผู้ให้ความเห็นระบุว่า ทำให้เข้าใจและเข้าถึงชุมชน / ท้องถิ่นมากขึ้น ชุมชนเข้มแข็งขึ้น พึ่งตนเองได้ หรือยิ่งไปกว่านั้น คือ ตนเองมีความสัมพันธ์ในชุมชนดีขึ้น ชุมชนให้ความร่วมมือ และมีความสามัคคีกัน อยู่ร่วมกันได้ ความรู้ที่ได้จากการเรียนในมหาวิทยาลัยชีวิตนั้นสามารถนำไปใช้ในชุมชนได้ ประสานงานกับชุมชนท้องถิ่นได้ รู้จักเครือข่ายอื่น ๆ ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนดังกล่าว เป็นผลที่เกิดจากวิชาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวิชาการพัฒนาชุมชน 1–6 วิชาชุมชนเข้มแข็ง วิชาผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา วิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาชุมชน และวิชาการจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น

- ***การขาดการประชาสัมพันธ์ คือ จุดอ่อนที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน***

ในกรณีที่จำนวนนักศึกษาหรือผู้เรียนที่ลดลงทุกปี ผู้ให้ความเห็นระบุว่าสาเหตุหนึ่งคือการขาดการประชาสัมพันธ์ หรือการประชาสัมพันธ์น้อยกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้มีคนรู้จักมหาวิทยาลัยชีวิตน้อย หรือไม่เข้าใจว่ามหาวิทยาลัยชีวิตมีการจัดการศึกษาอย่างไร เป็นการศึกษาเพื่อใคร มีตัวตนหรือไม่ เพราะคำว่า “มหาวิทยาลัยชีวิต” ได้มีการนำไปใช้อย่างกว้างขวางในโลกออนไลน์ เช่น การสื่อสารในลักษณะนามธรรมหรือหลักปรัชญาการดำเนินชีวิต หรือเป็นชื่อหนังสือที่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบมหาวิทยาลัยชีวิตแต่อย่างใด การเข้ามาเรียนที่มหาวิทยาลัยชีวิตในปัจจุบันจึงเป็นลักษณะการบอกปากต่อปากโดยตัวบุคคลคือ การได้รับข้อมูลจากอาจารย์ ผู้เรียน มากกว่าการได้รับการสื่อสารด้วยสื่ออื่น ๆ ถึงแม้ว่ามีความพยายามอย่างมากในการประชาสัมพันธ์โดยผู้ที่เกี่ยวข้อง อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต ดังนั้น หากมีการใช้สื่ออื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น อาจจะช่วยทำให้มหาวิทยาลัยชีวิตและสถาบัน

การเรียนรู้เพื่อปวงชนเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น โดยเฉพาะในโลกออนไลน์ สำหรับแนวทางในการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ควรเป็นดังนี้

เนื้อหาในการประชาสัมพันธ์ ควรมีรูปแบบที่หลากหลายที่ไม่ใช่เป็นการบอกรายละเอียดการรับสมัครแต่อย่างเดียว ควรนำเสนอกิจกรรมการเรียนที่หลากหลาย และคำนึงถึงการรับรู้และความคาดหวังของผู้เรียนที่มีหลากหลายวัย รูปแบบการสื่อสารอาจเป็นในรูปของแผ่นพับ โปสเตอร์ และรูปแบบการนำเสนอที่เป็นภาพถ่าย infographic ที่ไม่ใช่เป็นการผลิตจากส่วนกลางอย่างเดียว ทุกคนหรือทุกศูนย์การเรียนรู้ควรสามารถผลิตสื่อได้อย่างอิสระ และนำเสนอได้ทุกขณะเวลา ซึ่งจำเป็นต้องมีการให้ความรู้กับอาจารย์ ผู้เรียน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการใช้โปรแกรมผลิตสื่ออย่างง่าย ๆ รวมถึงหลักการสำคัญในการผลิตสื่อที่เข้าใจได้ง่ายด้วย

พัฒนาทักษะการใช้โปรแกรมในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ทุกวันนี้ ไม่จำเป็นต้องรอหรือจ้างผู้ที่จบหรือเรียนวิชาดังกล่าวมาทำสื่อให้ ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ผ่าน YouTube หรือการเรียนรู้ระหว่างกัน หรือเรียนรู้ผ่านการอบรมระยะสั้นในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ไม่ว่าจะเป็น Microsoft Word หรือ PowerPoint เพื่อทำแผ่นพับ หรือโปสเตอร์ หรือการทำเว็บไซต์ที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ควรมีความรู้ความสามารถด้านนี้ เพื่อจะได้นำไปถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าใจง่าย เหมาะสมกับพื้นที่ เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มวัยและอาชีพ ซึ่งเป็นการร่วมมือกันทำงานในเชิงรุกในการทำให้มหาวิทยาลัยชีวิตเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น กิจกรรมนอกเหนือการพัฒนาความสามารถในการทำหรือผลิตสื่อแล้ว ควรมีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องตามมา เช่น การประกวดภาพถ่าย ภาพวาด คลิปวิดีโอ โปสเตอร์ แผ่นพับ หรือการใช้ผลงานต่าง ๆ ของนักศึกษา หรือแม้แต่ตัวนักศึกษา

/ ผู้เรียน / บัณฑิตที่มีผลงานโดดเด่นเป็นสื่อบุคคลและสื่อผลงาน โดยเฉพาะผลงานด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ การเกษตรแบบผสมผสาน การเกษตรพอเพียง วนเกษตร สวนสมรม ฯลฯ ซึ่งผลงานต่าง ๆ เหล่านี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี

ปรับปรุงเว็บไซต์ส่วนกลาง และสร้างเว็บไซต์ที่เป็นเครือข่ายให้มากขึ้น เป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้เลยที่เว็บไซต์ของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ถือเป็นสื่อสำคัญที่จะทำให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไปมากยิ่งขึ้น เว็บไซต์ที่มีการปรับปรุงหรือ update ข้อมูลตลอดเวลา และเต็มไปด้วยเนื้อหาที่น่าสนใจ จะทำให้มีผู้เข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์นั้นมากขึ้น หากเว็บไซต์นั้นได้ปรากฏเป็นอันดับแรกของเว็บไซต์สืบค้นโดย Google, Yahoo, หรือ Bing ด้วยแล้ว ได้รับความน่าเชื่อถือและเพิ่มความสนใจในการเข้าไปสู่รายละเอียดในเว็บไซต์นั้น ๆ มากยิ่งขึ้นเช่นกัน จากการสอบถามผู้เรียนมหาวิทยาลัยชีวิต ส่วนหนึ่งเข้าถึงข้อมูลผ่านเว็บไซต์หลังจากที่ได้รับข้อมูลเบื้องต้นจากอาจารย์หรือผู้เรียนมหาวิทยาลัยชีวิต ดังนั้น เว็บไซต์เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการตัดสินใจที่สำคัญของผู้เรียน โดยที่เข้าถึงได้ง่ายหรือสืบค้นง่าย ถึงแม้คำว่า มหาวิทยาลัยชีวิต จะมีอยู่ในหน้าเว็บไซต์ google มากมาย แต่เว็บไซต์ที่ปรากฏอันดับแรก ไม่ใช่เว็บไซต์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนที่จัดการศึกษาในนามมหาวิทยาลัยชีวิต ดังนั้น เพื่อเป็นกระบวนการหนึ่งของการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยชีวิต ควรมีการปรับปรุงเว็บไซต์หลักของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนดังนี้

ประการแรก ให้คำว่า “มหาวิทยาลัยชีวิต” หรือ “ม.ชีวิต” เมื่อสืบค้นแล้วให้ปรากฏ link ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนเป็นอันดับแรก นอกจากคำข้างต้นแล้ว คำหลักที่เกี่ยวข้อง (keyword) กับมหาวิทยาลัยชีวิต เช่น การศึกษาทางเลือก การศึกษาเพื่อชุมชน การศึกษาผู้ใหญ่ การพึ่งตนเอง การพัฒนาชีวิต

การพัฒนาชุมชน การวางแผนชีวิต ชุมชนเข้มแข็ง ความพอเพียง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การเปลี่ยนแปลงตนเอง การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ตลอดชีวิต ฯลฯ เมื่อสืบค้นแล้ว ให้ปรากฏ link ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ในหน้าแรกของ google หรือที่เชื่อมโยงไปถึงผลงานทางวิชาการ หรือหนังสือที่ให้ดาวน์โหลดฟรีที่ผลิตโดยสถาบันฯ และอยู่ภายใต้เว็บไซต์หลักของสถาบันฯ

ประการที่สอง ควรมีหน้าเว็บที่มีผลงานวิชาการ เอกสารวิชาการ บทความ งานเขียน หนังสือที่อนุญาตให้ดาวน์โหลดในรูปของ pdf บนเว็บไซต์หลัก หรือ link ช่องทางให้เข้าถึงฐานข้อมูลที่จัดเก็บเอกสาร เพื่อให้บุคคลทั่วไปที่สนใจสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลผลิตหรือผลงานของสถาบันฯ ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการเพิ่มจำนวนผู้เข้าชมเว็บไซต์ และ

ประการที่สาม ควรทำให้เว็บไซต์สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนมีเนื้อหาวิชาการที่ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ เชื่อถือได้ สามารถใช้อ้างอิงได้

นอกเหนือจากการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้ดีขึ้น เพื่อให้เป็นที่รู้จักหรือมีผู้สนใจเรียนเพิ่มขึ้น ในอีกด้านหนึ่งควรมีการแก้ไขภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยชีวิต อาทิเช่น ผู้สอนบางคนชักนำผู้เรียนให้เป็นเครือข่ายที่มีการทับซ้อนด้านผลประโยชน์ทางการเมือง การรับรู้ว่ามหาวิทยาลัยชีวิตเข้าเรียนง่ายและจบง่าย หรือไม่เข้าเรียนก็สามารถจบได้ สิ่งเหล่านี้จะต้องได้รับการแก้ไขหรือมีความระมัดระวัง

- ***อาจารย์และบุคลากร สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา มีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน***

ในเรื่องของ**อาจารย์หรือผู้จัดกระบวนการเรียนรู้** ในมุมมองของผู้เรียนส่วนใหญ่ (154 ความคิดเห็น) ให้ความเห็นว่า อาจารย์มีความรู้ความสามารถ มี

ประสบการณ์และถ่ายทอดได้ดี ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด มีความเป็นกันเอง ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาอย่างเต็มใจ เข้าใจบริบทของชุมชน และมีจิตอาสา ในขณะเดียวกันก็มีความคิดเห็นส่วนหนึ่ง (90 ความคิดเห็น) ที่สะท้อนในเรื่องคุณภาพอาจารย์ผู้สอนหรือผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ว่า ไม่มีความรู้ในเรื่องที่สอน อาจารย์บางท่านพูดเก่งแต่ปฏิบัติไม่เป็น สอนไม่เป็นระบบ บ้างก็สะท้อนว่า อาจารย์บางคนขาดการเอาใจใส่ ไม่มีการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น หรือบางคนมีแนวคิดไม่ตรงกับหลักปรัชญาของมหาวิทยาลัยชีวิต อยากให้มีการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ให้มากยิ่งขึ้น ส่วนในด้านปริมาณ คือ ขาดแคลนผู้สอนในบางวิชา ไม่มีอาจารย์พี่เลี้ยง อยากให้มีอาจารย์เพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นคือ มีการเปลี่ยนตัวอาจารย์ผู้สอนบ่อยครั้ง บางคนตามใจนักศึกษาหรือมีความยืดหยุ่นมากเกินไป

สิ่งที่คณะนักวิจัยได้รับรู้ในช่วงระหว่างการปฏิบัติงานภาคสนามหรือการเก็บข้อมูลในภาคสนาม ในเรื่องจุดแข็งหรือจุดเด่นของอาจารย์ที่เป็นจุดแข็งอันดับสอง ซึ่งรองลงมาจากจุดแข็งด้านวิชาการ ก็คือ อาจารย์มหาวิทยาลัยชีวิตหลายท่านได้ถูกระบุชื่อโดยผู้เรียน / นักศึกษาว่า เป็นอาจารย์ที่สอนเก่ง สามารถถ่ายทอด / ให้ความรู้ได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตน รวมถึงเป็นผู้นำได้อย่างมั่นใจ แต่อาจารย์หลายท่านในจำนวนนั้น กลับออกจากการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยชีวิตด้วยเหตุปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งผู้เรียนหลายคนต่างมองว่าเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย และมีบางคนไม่กลับเข้ามาเรียน เนื่องจากอาจารย์ที่เคยสอนลาออกไป ในบางพื้นที่ ผู้เรียนมีความคาดหวังค่อนข้างสูงในศักยภาพของอาจารย์ แต่เมื่อได้มาพบกับอาจารย์ / ผู้สอนที่จัดกระบวนการเรียนรู้ไม่เก่ง ไม่ทำตามแผนการเรียนรู้ที่ระบุไว้ เปลี่ยนแปลงเวลาหรือยกเลิกกลุ่มเรียนรู้หรือการศึกษาดูงานอย่างกะทันหัน จึงทำให้กลุ่มผู้เรียนรู้สึกผิดหวังต่อการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยชีวิต และกล่าวว่าหากไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง

อาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว ก็จะไม่แนะนำให้ผู้อื่นมาเรียนที่มหาวิทยาลัยชีวิตอีกแล้ว คณะวิจัยสังเกตกลุ่มผู้เรียนกลุ่มนี้ว่า มีศักยภาพ มีความมุ่งมั่นในการศึกษา มีการช่วยเหลือภายในกลุ่มกันเป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าอาจจะมีภูมิหลังทางการศึกษาที่เป็นทางการไม่มากนักหรือเคยเรียนมาไม่มาก แต่ก็มีความมุ่งมั่น สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ พบว่ามีอาชีพที่แตกต่างหลากหลาย อาทิเช่น ตำรวจ ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าของกิจการในเมือง ครูในโรงเรียนที่ต้องการหาความรู้เพิ่มเติม อดีตพระที่สึกออกมา หากการจัดการเรียนรู้ ณ ที่แห่งนี้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเชื่อว่า จะช่วยทำให้ผู้เรียนกลุ่มนี้สามารถพัฒนาตนเองและรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อสังคมหรือชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ ยกตัวอย่างเช่น ที่คณะผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์กลุ่มผู้เรียนปัจจุบัน หรือ ที่กลุ่มนี้เรียกแทนตัวเองว่า **“กลุ่มเก้าเกลอ”** ในจังหวัดชุมพร ที่สามารถสร้างอาชีพเสริมของแต่ละคนและเชื่อมโยงกันเป็นวิสาหกิจชุมชน ที่ไม่ใช่แค่ตนเองหรือผู้เรียนเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์ แต่ยังรวมถึงคนในชุมชนก็ได้ประโยชน์ไปพร้อมกัน ซึ่งตรงกับโมเดลการเรียนรู้ **“ผู้เรียนและชุมชนเป็นตัวตั้ง”** ได้อย่างชัดเจน

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพอาจารย์หรือผู้จัดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเหมือนที่เคยปฏิบัติอย่างเข้มข้นในช่วงแรก ๆ ของการก่อตั้งสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ให้สามารถผ่องถ่ายความรู้จากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะอาจารย์รุ่นบุกเบิกให้กับอาจารย์รุ่นใหม่ที่เข้ามาร่วมด้วยใจ เพราะอาจารย์หรือผู้จัดกระบวนการเรียนรู้นั้นเป็นผู้ทำให้มหาวิทยาลัยชีวิตยืนหยัดต่อไปได้ และตราบใดที่เยาวชนคนรุ่นใหม่ในระบบการศึกษาภาคปกติไม่ได้รับการเสริมสร้างให้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองขึ้นมา ตราบนั้นสถาบันอุดมศึกษาทางเลือกอย่างมหาวิทยาลัยชีวิตควรต้องดำรงอยู่ หรือก่อเกิดให้มากขึ้นในสังคมไทย นอกจากการพัฒนาคุณภาพอาจารย์ / ผู้สอน / ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้แล้ว ควรมีการ

เสริมสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์ให้ชัดเจน มีแนวปฏิบัติเดียวกันทั้งในส่วนกลางและในระดับภูมิภาค

อนึ่ง แม้ว่าเงินเดือน ค่าตอบแทนการเป็นอาจารย์ประจำนั้นต่ำ แต่ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญมากนักต่อผู้ที่เป็นอาจารย์ / ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบัน เพราะหลายๆ คนบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างลงตัว แต่สิ่งที่อาจารย์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ คือ ความภาคภูมิใจจากการได้เป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาวัยผู้ใหญ่ และได้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

สิ่งที่ควรคำนึงหรือระมัดระวังอย่างยิ่ง คือ คุณภาพของอาจารย์ผู้สอนหรือผู้จัดกระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญมากกว่าการเป็นแค่อาจารย์เพียงแต่ชื่อ แต่ไม่มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือไม่สามารถพัฒนาตนให้เป็น **"โค้ชชีวิตที่ดี"** ให้กับผู้เรียนได้ แต่นิยมใช้เพียงแค่ความใจดี การแสดงความเมตตา การสละทรัพย์สิน หรือ ความพยายามในการเอาอกเอาใจผู้เรียนเพื่อเป็นการสร้างบุญคุณ เพื่อปกปิดหรือกดทับหรือซ่อนเร้นการที่ตนเองไม่มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่ดีหรือมีคุณภาพได้ ซึ่งปัญหานี้ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนและต่อชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยชีวิตอย่างแน่นอน จึงควรมีความระมัดระวังในการจ้างงานอาจารย์ / ผู้สอน / ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้แบบนี้ต่อไปด้วย

หากอาจารย์ / ผู้สอน / ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ไม่มีคุณภาพ ไม่มีการพัฒนาตนเองให้ทันกับเทคโนโลยีทางสังคม หรือเทคโนโลยีทางการศึกษา หรือยังใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ อาจเกิดเสียงสะท้อนทางลบจากรุ่นสู่รุ่นได้ โดยเฉพาะโดยคนรุ่นหนุ่มสาวที่มีความคล่องในการใช้เทคโนโลยีที่ได้เข้ามาเรียน

ส่วนในเรื่อง**สถานที่** มีทั้งความคิดเห็นเชิงบวกและเชิงลบ ความคิดเห็นหรือเสียงสะท้อนเชิงบวก (100 ความคิดเห็น) กล่าวว่า การมีศูนย์การเรียนรู้ใกล้บ้าน

การเดินทางสะดวก ใกล้ชิดธรรมชาติและบรรยากาศดี บางส่วนกล่าวว่า มีการปรับใช้อาคารสถานที่ในชุมชนได้อย่างเหมาะสม มีพื้นที่ในการทำกิจกรรม ได้เรียนรู้ในพื้นที่ต่าง ๆ ที่หลากหลาย ศูนย์การเรียนรู้มีความพร้อม อย่างไรก็ตาม ในขณะเดียวกัน ก็มีความคิดเห็นเชิงลบเกี่ยวกับเรื่องสถานที่ด้วย หรือที่จริงมากกว่าความคิดเห็นเชิงบวก (196 ความคิดเห็น) ที่สะท้อนว่า สถานที่เรียนอยู่ไกล เดินทางลำบาก ต้องใช้รถยนต์ ใช้ระยะเวลาในการเดินทาง และมีค่าใช้จ่าย สถานที่แคบ ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ไม่มีมาตรฐาน ต้องย้ายที่เรียนบ่อย ไม่มีโต๊ะนั่งที่ดี ๆ ห้องน้ำไม่สะอาด ขาดห้องละหมาด ไม่มีที่จอดรถยนต์ ในกรณีเช่นนี้ สิ่งที่ผู้ให้ความคิดเห็นต้องการ คือ อยากได้สถานที่เรียนที่มีมาตรฐาน ในบางพื้นที่คณะผู้จัดการศึกษาของศูนย์ในแต่ละพื้นที่ได้มีความพยายามจัดหาสถานที่ ๆ เหมาะสมเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน แต่ในเบื้องลึกแล้วการได้มาซึ่งสถานที่ตั้งหรือสถานที่เรียนแต่ละแห่ง อาจไม่ง่ายดายนัก ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของผู้หาสถานที่และผู้อนุญาตให้ใช้สถานที่ และอาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงสถานที่ในเวลาต่อมาอีก ดังที่ผู้เรียนได้สะท้อนว่า ที่เรียนไม่เป็นหลักแหล่ง ในบางพื้นที่ได้แก้ไขสถานการณ์โดยการใช้บ้านพักส่วนตัวของอาจารย์เป็นที่จัดกระบวนการเรียนรู้ แต่ก็พบว่า ผู้เรียนที่เป็นหญิงหลายคนไม่มาเรียนตามปกติ ซึ่งต่อมาทราบภายหลังว่า คู่สมรสไม่ต้องการให้มาเรียนในสถานที่ที่เป็นส่วนตัวเช่นนี้

สำหรับสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยชีวิต ในความเห็นของอาจารย์และผู้เรียนที่ได้ใช้อาคารเรียนของโรงเรียนประถมที่ยุบเลิกแล้ว เป็นสถานที่เรียนรู้ พบว่า ไม่มีความวิตกกังวลในเรื่องสถานที่เรียน เพียงแต่ต้องการพัฒนาห้องเรียนให้เหมาะสมกับวัยผู้ใหญ่ ดังนั้น การเลือกสถานที่เรียนที่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประถมที่ยุบเลิกไปแล้ว หรือ ที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับต่าง ๆ หรือ สถานที่อื่นๆ ที่เป็นไปตามบริบทของแต่ละ

พื้นที่นั้น ควรเป็นการเลือกด้วยวิธีการร่วมกันเจรจาที่มีกรรมการทั้งสามฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องได้ด้วย ก็จะดีมาก โดยเฉพาะกรรมการฝ่ายที่เป็นตัวแทนของชุมชน ซึ่งจะช่วยทำให้สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องสถานที่ตั้ง และ / หรือ สถานที่เรียนในวันเสาร์–อาทิตย์ได้ดีในระดับหนึ่ง และยังมีข้อดีในแง่ที่ว่า จะได้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาจำนวนมาก หรือบางแห่งไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเลย ถ้ามีการเจรจาพูดคุยกันให้ชัดเจนว่ามหาวิทยาลัยชีวิตไม่ได้มีผลกำไรอะไรมากมาย ผู้บริหาร / อาจารย์ส่วนใหญ่ได้รับค่าตอบแทนไม่มาก เป็นการทำงานภายใต้สัญญาจ้างเป็นรายปี แต่ต้องการจัดการศึกษาที่เป็นของชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วม เป็นต้น ถ้าหากเจรจาพูดคุยชี้แจงในรายละเอียดต่าง ๆ ให้ครบถ้วน เชื่อว่าชุมชนจำนวนมากพร้อมให้ความร่วมมือ แต่ปัญหาคือ ไม่ได้มีการเจรจาหรือชี้แจงข้อมูลต่าง ๆ ให้ครบถ้วน ทำให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัย บางแห่งคงคิดว่ามีรายได้มากหรือมีผลประโยชน์มาก ทำให้บางส่วนหรือบางแห่งคิดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ค่อนข้างสูง

สิ่งอำนวยความสะดวก จุดแข็งในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก หรือการอำนวยความสะดวก ผู้ให้ความเห็น (15 ความคิดเห็น)มองในภาพรวมว่า ดี มีความพร้อม ได้รับหนังสือ / ตำราเรียนที่อ่านเข้าใจง่าย มีอินเตอร์เน็ตใช้ มีความสะดวกในการลงทะเบียน ส่วนความเห็นที่เป็นจุดอ่อนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (124 ความคิดเห็น) ระบุว่า ได้รับหนังสือช้า เอกสารล่าช้า ขาดสื่อการเรียนการสอนหรือไม่เพียงพอ ไม่มีคอมพิวเตอร์ อยากให้มีความพร้อมมากกว่านี้ ในเรื่องความไม่พร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นเสียงส่วนใหญ่นั้น เป็นความคาดหวังถึงมหาวิทยาลัยที่ต้องจัดบริการให้เหมาะสมตามที่ได้เสียค่าเล่าเรียนไป ดังนั้น ในเบื้องต้นควรมีการแก้ไขปัญหาที่สามารถทำได้ทันที คือ การส่งเอกสารตำราเรียนให้เร็วขึ้นหรือส่งทันทีหลังจากผู้เรียนจ่ายค่าเทอมในภาคการเรียนภาคแรก ขจัดสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าหรือความไม่พร้อมดังกล่าว หรือให้

ผู้เรียนสามารถดาวน์โหลดเอกสารบางส่วน หรือตำราเรียน ผ่านทางเว็บไซต์ หรือ แอพลิเคชั่น หรือ คิวอาร์โค้ด เป็นต้น ส่วนสื่ออุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้ที่สำคัญ เช่น คอมพิวเตอร์ อาจเป็นได้ทั้งสิ่งที่จำเป็น และไม่จำเป็นในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้ ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ควรพิจารณาในกลุ่มผู้เรียนว่าแต่ละคนมีคอมพิวเตอร์พร้อมหรือไม่ หรือใช้เป็นหรือไม่ หากส่วนใหญ่ไม่ต้องการใช้ ก็ไม่ควรกำหนดหรือมอบหมายงานหรือจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องใช้คอมพิวเตอร์ อย่างไรก็ดี จากการปฏิบัติงานในการเก็บข้อมูลภาคสนาม คณะวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่ประสานงาน และอาจารย์ส่วนใหญ่ ต่างทำหน้าที่ของตนเองด้วยความรับผิดชอบ หรือยินดีรับฟังผู้เรียนอย่างใส่ใจ ดังนั้น ความเป็นกัลยาณมิตรและการสื่อสารซึ่งกันและกันในระหว่างผู้เรียนด้วยกัน หรือระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน อาจมีความสำคัญกว่าการมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่สมบูรณ์พร้อมเพรียงทั้งหมดก็ได้

ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา สำหรับเรื่องนี้ พบว่า มีความคิดเห็นหรือเสียงสะท้อนด้านบวกเพียงแค่ 8 ความคิดเห็น ที่ระบุว่า ค่าเล่าเรียนของมหาวิทยาลัยชีวิตไม่แพง ประหยัดกว่าการเรียนที่อื่น สามารถผ่อนชำระได้ ในขณะที่ 147 ความคิดเห็น ระบุหรือสะท้อนในเชิงลบว่า ค่าเล่าเรียนแพง มีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพิ่มตามมา อยากให้ลดค่าเล่าเรียนลง หาเงินจ่ายค่าเทอมไม่ทัน อยากให้มีกองทุนกู้ยืมเพราะไม่มีแหล่งทุนอื่นให้กู้ หรืออยากให้มีทุนการศึกษา เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีฐานะไม่ดี จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้เรียนส่วนใหญ่ที่มีฐานะปานกลาง แต่ละคนยอมรับว่า ค่าเล่าเรียนแพง เพราะมีรายได้น้อย แต่สิ่งที่ทำให้ก้าวผ่านไปได้คือ หารายได้เพิ่ม หรือมีระเบียบวินัยในการออมเงินเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้น ซึ่งแล้วแต่จะได้รับคำแนะนำที่เหมาะสมจากอาจารย์หรือผู้สนับสนุน อย่างไรก็ดี เพื่อให้ผู้เรียนที่เข้ามาเรียนมหาวิทยาลัยชีวิตปราศจากความวิตกกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายการศึกษา ควรมีการประเมินสถานะ

การเงินหรือความเป็นไปได้ทางการเงินหรือมีการส่งเสริมการวางแผนด้านอาชีพและการเพิ่มรายได้ให้กับผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจหรือไม่ค่อยมีความพร้อมด้านการเงินก่อนเสมอ หรือมีการสื่อสารกันในบรรดาผู้เรียนในรุ่นเดียวกันเกี่ยวกับการออมเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งสามารถดำเนินการได้ในหลาย ๆ รูปแบบ เพราะมีกรณีตัวอย่างที่ดีจากหลาย ๆ แห่ง เช่น สุราษฎร์ธานี, ชัยนาท ฯลฯ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีเพื่อน มีกำลังใจ มีทางออก และไม่ลาออกกลางคัน

- ***การส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาเรียนรู้ และ อัตลักษณ์ของสถาบัน: จุดแข็งที่ไม่ควรมองข้าม***

ความคิดเห็นด้านที่เป็นจุดแข็งของมหาวิทยาลัยชีวิตที่สำคัญ คือ การเปิดโอกาสต่าง ๆ ทางการศึกษาเรียนรู้ (140 ความคิดเห็น) ให้กับวัยผู้ใหญ่หรือวัยทำงาน ให้กับผู้ที่อยู่ในวัยสูงอายุ ให้มีโอกาสได้ศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาที่เหมาะสำหรับทุกอาชีพ ทุกวัย ทุกสถานภาพ เป็นการศึกษาที่เรียนไปด้วยทำงานไปด้วยได้ นอกจากนี้ ยังเห็นว่าใช้เวลาเรียนเพียง 3 ปี ก็จบหลักสูตร เป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนท้องถิ่น ได้เรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง ได้เรียนใกล้บ้าน ผู้เรียนไม่ต้องเดินทางข้ามจังหวัดเพื่อเข้าศึกษามหาวิทยาลัยภาคปกติ ได้ใช้วันธรรมดาในการทำงานเลี้ยงชีพ และเป็นการศึกษาทางเลือกที่ผู้เรียนบางคนเห็นว่าสอดคล้องกับแนวคิดของตน บางความคิดเห็นสะท้อนว่า เป็นการเติมเต็มการศึกษาให้กับตัวเองเนื่องจากผ่านการศึกษาในวัยเรียนมาน้อย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้ที่มีรายได้น้อยได้เข้าเรียน และมีความยืดหยุ่นในการจ่ายค่าเล่าเรียน เป็นต้น จากการปฏิบัติงานในการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า ในบางพื้นที่ได้เปิดรับผู้พิการ (ที่เรียนรู้ช้า) ให้มาเข้าเรียน ร่วมกลุ่มกับเพื่อนหลากหลายวัย หลากหลายอาชีพ และกลุ่มเพื่อนได้ช่วยเหลือเกื้อกูลอำนวย

ความสะดวกต่าง ๆ ให้กับเพื่อนผู้เรียนที่พิการเป็นอย่างดี และพบด้วยว่าผู้พิการท่านดังกล่าวได้รับเงินสนับสนุนเพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น อาจเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาเรียนรู้สำหรับผู้พิการให้มากขึ้น ถ้ามหาวิทยาลัยชีวิตเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ควรมีการแนะแนวผู้พิการที่จบการศึกษาระดับมัธยมปลายหรือเทียบเท่าให้ได้มีโอกาสรู้จักหรือได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยชีวิต

ในด้านอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยชีวิต พบว่า มีจำนวน 89 ความคิดเห็น ที่ระบุว่า “อัตลักษณ์” เป็นอีกจุดแข็งหนึ่งของมหาวิทยาลัยชีวิต เนื่องจากมหาวิทยาลัยชีวิตมีหลักสูตรที่แตกต่างจากที่อื่นหรือไม่เหมือนกับสถาบันอื่น ๆ (รายละเอียดดังที่กล่าวไว้ในส่วนของจุดแข็งด้านวิชาการข้างต้น) มีการเรียนรู้แบบใหม่ แปลกกว่ามหาวิทยาลัยอื่น นอกจากนี้ ยังมีวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นจุดเด่น คือ มีความสามัคคี เป็นกันเอง ความเป็นมิตร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์อันดีในระหว่างรุ่นและข้ามรุ่น ผู้เรียนและอาจารย์ตลอดจนเจ้าหน้าที่ และมหาวิทยาลัยชีวิตเป็นมหาวิทยาลัยที่มีกลุ่มผู้เรียนเป็นเกษตรกรมากที่สุด รองลงมาเป็นผู้นำชุมชน ที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ทุกคนต่างกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะเรื่องที่จะเรียนรู้นั้นเป็นเรื่องของตนเองและชุมชนที่อาศัยอยู่

ดังนั้น ในการพัฒนาหรือยกระดับมหาวิทยาลัยควรใช้จุดแข็งในด้านนี้ สร้างเครือข่ายหรือสมาคมศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยชีวิตให้เกิดขึ้นเป็นองค์กรเพื่อที่จะให้มหาวิทยาลัยก้าวต่อไปอย่างมั่นคงด้วยแรงสนับสนุนจากผู้เรียนทุกคน นอกจากนี้ ควรมีการจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธภาพในระหว่างพื้นที่ ระหว่างภูมิภาค ให้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง เพื่อให้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งเรื่องการพัฒนาสานต่อองค์ความรู้ของชุมชน ผู้เรียน หรือผลงานวิชาการต่าง ๆ ของ

มหาวิทยาลัย นับตั้งแต่ได้จัดตั้งมา รวมถึงความอยู่รอดของมหาวิทยาลัยชีวิตท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนไป หรือการจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อสนับสนุนหรือสร้างโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ทุกคนในสังคม เป็นต้น

- ***จุดอ่อนที่ต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนา คือ ระบบการจัดการเรียนการสอน และการติดตามประเมินผล การบริหารจัดการองค์กร การจัดการเวลา งบประมาณ และการสื่อสารประสานงาน***

ความคิดเห็นเรื่อง**ระบบการจัดการเรียนการสอนและการติดตามประเมินผล** (109 ความคิดเห็น) ที่ครอบคลุมในเรื่องวิชาการ กิจกรรมการเรียนรู้ สิ่งที่เป็นจุดอ่อน คือ ไม่มีสาขาวิชาให้เลือก ผู้เรียนไม่มีความสามารถทางวิชาการ การที่ไม่สามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือแนวทางต่างๆ ที่กำหนดไว้มาปฏิบัติได้จริง ขาดการติดตามและประเมินผล ยังไม่มีการบูรณาการ ไม่มีการเชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชน ไม่มีการนำเสนอสิ่งที่แปลกใหม่ ขาดความรู้ทางวิชาการใหม่ๆ ขาดการสอนเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ และภาษาอังกฤษ แผนการเรียนไม่ชัดเจนเปลี่ยนแปลงบ่อย การเรียนการสอนไม่ตรงกับวิชาที่เรียน และผู้ให้ความเห็นได้เสนอสิ่งที่ต้องการคือ อยากให้มีการลงมือปฏิบัติหรือกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าเดิม อยากให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ควรมีการเรียนรวมบ่อยๆ เพื่อที่จะได้แลกเปลี่ยนความรู้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการพัฒนางานวิจัยให้มากขึ้น เป็นต้น

ในเรื่อง**การบริหารจัดการองค์กร** (91 ความคิดเห็น) เสียงสะท้อนของอาจารย์กล่าวว่า กลไก โครงสร้างยังไม่เหมาะสม ระบบการบริหารจัดการยังไม่ดี มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย กลับไปกลับมา ขาดแรงจูงใจ ขาดการส่งเสริมจากส่วนกลางและไม่ยอมรับความคิดเห็นจากคณาจารย์ มีภาระงานมาก ไม่มั่นคง

สิ่งที่ต้องการให้มีการปรับปรุง คือ อยากให้การบริหารจัดการมีความชัดเจน โปร่งใส ต้องการการบริหารที่มีความเป็นมืออาชีพ ส่วนเสียงสะท้อนของผู้เรียน (บัณฑิตและนักศึกษา) ระบุว่า ระบบการบริหารของมหาวิทยาลัยไม่ชัดเจนและช้ามาก ระบบการเรียนไม่แน่นอน การบริหารจัดการเงินในการดำเนินกิจกรรมของนักศึกษาไม่มีและไม่เพียงพอ โดยมีข้อเสนอแนะคือ อยากให้มีกฎกติกาที่เข้มงวดชัดเจน การจัดการหรือการบริหารจัดการ เช่น การให้หนังสือเรียนตารางเรียน ให้มีความแม่นยำชัดเจน

สำหรับเรื่อง**การบริหารจัดการเวลา** (77 ความคิดเห็น) ผู้ให้ความคิดเห็นสะท้อนจุดอ่อนด้านนี้ ในเรื่องของการจัดการเวลาทั้งของผู้เรียน และของผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ ที่ส่งผลกระทบการต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ความคิดเห็นเหล่านี้ เช่น การไม่ตรงต่อเวลาทั้งของผู้เรียนและอาจารย์ / ผู้สอน / ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ เวลาในการเรียนการสอนที่ไม่เพียงพอ เวลาเรียนไม่แน่นอน ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมสายหรือไม่เป็นไปตามการนัดหมาย ขาดเรียน ทำให้กิจกรรมต้องเลื่อนเวลาออกไป หรือมีเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ น้อยไป ความคิดเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะ คือ การตรงต่อเวลา ที่เป็นการหลักปฏิบัติร่วมกัน และสามารถตักเตือนกันได้

จุดอ่อนถัดมา คือ เรื่อง**งบประมาณและการสนับสนุนการจัดกิจกรรม** (74 ความคิดเห็น) สิ่งที่สะท้อนของผู้ให้ความเห็นที่เป็นอาจารย์ หลักๆ คือ มีข้อจำกัดในการใช้งบประมาณเพื่อทำกิจกรรมการเรียนรู้หรือพัฒนาศูนย์ฯ ได้รับค่าตอบแทนช้าหรือไม่เหมาะสม ในขณะที่ผู้เรียน ระบุว่า ไม่มีงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมของนักศึกษาหรือผู้เรียน

ส่วนจุดอ่อนที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ **การสื่อสารและการประสานงาน** (34 ความคิดเห็น) ดังเช่นบางส่วนของความคิดเห็นที่สำคัญต่อเรื่องนี้ในมุมมอง

ของอาจารย์ คือ การติดต่อประสานงานที่มีความล่าช้าระหว่างส่วนกลางและศูนย์การเรียนรู้ หรือบาง ศรป. กับ ศรช. ขาดการประสานงานอย่างสิ้นเชิง ส่วนภายในหน่วยงานเองไม่มีการรับฟังซึ่งกันและกัน มีความไม่เข้าใจกันเกิดขึ้นในขณะที่มุมมองของผู้เรียนในเรื่องการประสานงานนั้น ส่วนใหญ่เป็นในเรื่องความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ หรือผู้จัดกระบวนการเรียนรู้มีความแตกแยกกัน อาจารย์ผู้สอนและผู้อำนวยการศูนย์ไม่ค่อยประสานงานกัน อาจารย์และนักศึกษาเข้าใจไม่ตรงกัน นอกเหนือจากความไม่เข้าใจกันแล้ว ยังมีในเรื่องของการไม่ได้รับข้อมูล ไม่มีความสามัคคี เป็นต้น

จุดอ่อนที่ได้กล่าวไปข้างต้น ล้วนเป็นความคิดเห็นที่มาจากอาจารย์ บัณฑิตและนักศึกษาปัจจุบัน ที่ทุกคนมุ่งหวังว่าเสียงสะท้อนของพวกเขาจะได้รับการพิจารณาทบทวน และ / หรือ หาแนวทางในการปรับปรุงมหาวิทยาลัยชีวิตให้มีการบริหารจัดการองค์กรที่เป็นมาตรฐานที่รวมไปถึงด้านงบประมาณและบุคลากร อันจะนำไปสู่การร่วมพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ซึ่งอาจต้องมีการใช้เวลาและต้องระดมความคิดเห็นจากหลายฝ่าย แต่จุดอ่อนบางเรื่องไม่จำเป็นต้องใช้เวลาหรือรอการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญหรือให้มีการบอกกล่าว เช่น จุดอ่อนในเรื่องการสื่อสารและการประสานงาน ความสามัคคีสามารถทำได้โดยการเปิดใจรับฟังความคิดเห็น ริเริ่มกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ ลดอคติ และการประสานงานทุกระดับไม่ควรเลือกที่รักมักที่ชัง ส่วนในเรื่องที่มีความคิดเห็นว่าอาจารย์ไม่มีความสามารถทั้งวิชาการและเทคโนโลยี ผู้ที่เป็นอาจารย์สามารถเปลี่ยนจุดด้อยตรงนี้ได้โดยการยอมรับความจริง พิจารณาตัวเอง ใฝ่คว้าหาความรู้อยู่เสมอ รวมทั้งเรื่องภาษาและการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ และอาจารย์สามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองได้เร็วยิ่งขึ้นหากได้รับแรงกระตุ้นและแรงเสริมจากผู้บริหารทุกระดับ ส่วนจุดอ่อนด้านอื่น ๆ เช่น ความไม่พร้อมของสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ควรมีการทำความ

เข้าใจกับผู้เรียนตั้งแต่แรกเข้า หรืออาจจะสามารถจัดให้มีการทดลองเรียนก่อนที่จะสมัครเข้าเรียน เหมือนที่จังหวัดสงขลาดำเนินการ เป็นต้น

3

ผลการวิเคราะห์ SWOT

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ การจัดการศึกษาด้วยรูปแบบมหาวิทยาลัยชีวิต ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ผลการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน หรือ จุดเด่นและจุดด้อย (strengths และ weaknesses) ที่เป็นปัจจัยภายในองค์กร (internal factors) โดยการรวบรวมความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยชีวิตตั้งแต่ระดับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค อาจารย์ทุกประเภท บัณฑิต และนักศึกษา จะทำให้รู้จักตัวเราเอง ส่วนการวิเคราะห์โอกาส และอุปสรรค (opportunities และ threats) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกองค์กร (external factors) เพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ที่อาจเป็นได้ทั้งโอกาสและสิ่งคุกคามต่อมหาวิทยาลัยชีวิตในภายภาคหน้า ดังนั้น การวิเคราะห์ SWOT ณ ที่นี้ จะช่วยทำให้มหาวิทยาลัยชีวิตหรือสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนเข้าใจถึงการนำจุดแข็งของตน มาใช้ประโยชน์เพื่อบรรลุสู่เป้าหมายที่ต้องการ ในขณะที่การเข้าใจจุดอ่อน / ข้อด้อยของมหาวิทยาลัยชีวิต ก็จะช่วยทำให้มองเห็นปัญหาต่าง ๆ ภายในองค์กร ที่อาจเป็นการทำลายผลการดำเนินงานหรือเป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง / การพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น สำหรับการเข้าใจในโอกาสต่าง ๆ (opportunities) จะทำให้สามารถกำหนดแนวทางในการบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ที่ใหญ่ขึ้นได้หรือสามารถใช้โอกาสต่าง ๆ ที่เปิดทางให้ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่อง

ความต้องการหรือกระแสของสังคมที่มีต่อการศึกษาที่ไม่ตอบโจทย์การดำรงชีวิตในภาวะที่พลิกผันของเทคโนโลยี หรือ นโยบายของรัฐในด้านต่าง ๆ ฯลฯ ในขณะที่การเข้าใจในอุปสรรคหรือสิ่งที่คุกคาม (threats) จะทำให้สามารถติดตามสถานการณ์ปัญหาหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจเป็นสิ่งขัดขวางการบรรลุความสำเร็จของมหาวิทยาลัยชีวิตได้ทันท่วงที และยังสามารถใช้ศักยภาพหรือความสามารถหรือจุดแข็งที่มีอยู่ขององค์กรในการไปรับมือหรือแก้ไขปัจจัยคุกคามต่าง ๆ เหล่านั้นได้ หรือใช้จุดแข็งที่มีไปช่วงชิงโอกาสต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นได้ เป็นต้น

จุดแข็งของมหาวิทยาลัยชีวิตในภาพรวม คือ การเป็นมหาวิทยาลัยที่มีเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากมหาวิทยาลัยภาคปกติทั่วไป โดยมีกลุ่มเป้าหมายขนาดใหญ่คือ เกษตรกร และผู้นำชุมชนประเภทต่าง ๆ นอกจากการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยชีวิตยังมีการดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่เป็นต้นตำรับที่มุ่งแก้ไขปัญหาความยากจน และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน อาทิเช่น โครงการแก้หนี้แก้จนเริ่มต้นชีวิตใหม่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โครงการต้นกล้าอาชีพ โครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โครงการพัฒนาผู้นำทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น โครงการฝึกอบรมวิทยากรกระบวนการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง ที่ล้วนแต่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเป็นอย่างดี และหากเปรียบเทียบกับที่อื่นแล้ว มหาวิทยาลัยชีวิตมีศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นเครือข่ายกระจายในทุกภูมิภาค ผู้เรียนสามารถเลือกเข้าศึกษาได้ตามความสะดวกของตน และผลผลิตของมหาวิทยาลัยชีวิตที่เป็นจุดแข็งที่สำคัญมากอีกประการหนึ่ง คือ การมีบัณฑิตและอาจารย์ที่มีศักยภาพ ซึ่งประสบความสำเร็จในการเรียนและการประกอบอาชีพในด้านต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับชุมชนหลายด้านด้วยกัน โดยเฉพาะด้านวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าว วิสาหกิจชุมชนยางพารา สหกรณ์ผู้ผลิตปาล์ม กิจการโรงงานผลิตเครื่องจักรกลทางการเกษตร

กิจการกลุ่มออมทรัพย์หรือสถาบันการเงินประเภทต่าง ๆ และบุคคลเหล่านี้มีความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนหรือสามารถยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียนของมหาวิทยาลัยชีวิตได้ด้วย

ส่วนจุดอ่อนในภาพรวม คือ จำนวนนักศึกษามีอัตราลดลงในแต่ละปี เมื่อพิจารณาการประหยัดต่อขนาดแล้ว (economy to scale) จำนวนนักศึกษาที่น้อยกว่าจำนวนมาตรฐานที่กำหนดไว้ (ตามที่กำหนดไว้คือ อาจารย์ 1 คน ต่อนักศึกษา 30 คน) ทำให้ค่าใช้จ่ายรายหัวสูงขึ้นมาก ในขณะที่มหาวิทยาลัยชีวิตมีสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยเอกชน ที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุนจากภาครัฐแต่อย่างใด การที่ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูงแต่เก็บค่าเล่าเรียนได้น้อยถือว่าเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่คุ้มทุน จุดอ่อนถัดมา คือ เรื่องของการไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานของ สกอ. ทำให้เกิดการชะลอการรับนักศึกษาในบางพื้นที่ อาจทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพของการจัดการศึกษา ส่วนในเรื่องค่าเล่าเรียนที่ค่อนข้างสูง ในมุมมองของผู้เรียนส่วนใหญ่นั้น ส่วนหนึ่ง พบว่า มีความเกี่ยวข้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของผู้เรียนและของประเทศ หรือบางภาคที่ราคาผลผลิตต่าง ๆ ตกต่ำมาก หรือขายไม่ได้ราคา เช่น ราคายางและปาล์มตกต่ำ หรือหารายได้ไม่คล่อง จึงทำให้หลายคนที่ต้องการศึกษา แต่ยังไม่ตัดสินใจเข้าศึกษาต่อท่ามกลางสภาวะเศรษฐกิจที่ฝืดเคืองเช่นนี้

สำหรับในเรื่องของอาจารย์และบุคลากรที่ขาดขวัญ กำลังใจ แรงจูงใจ และความคิดสร้างสรรค์นั้น พบว่า มีความเกี่ยวข้องกับหลาย ๆ ปัจจัยด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสภาพคล่องทางการเงินของมหาวิทยาลัยที่เชื่อมโยงกับจำนวนผู้เรียนที่ลดลง การบริหารจัดการทางการเงินที่ไม่โปร่งใสของบางพื้นที่ การทำงานภายใต้สัญญารายปี การแตกแยกทางความคิด บุคลากรที่มีศักยภาพ / มีความสามารถลาออกไป ผู้เข้ามาใหม่แทบไม่รู้จักกันเพราะขาดกิจกรรมการสร้าง

เสริมความเป็นองค์กรเดียวกัน ตอนนี้หลายคนหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องและเคยเกี่ยวข้องต้องการมีการนำองค์กร (leadership) ที่เข้มข้น เพื่อพลิกฟื้นให้บุคลากรกลับมาทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข และ / หรือ ทำงานร่วมกันแบบร่วมมือร่วมใจ

ส่วนในเรื่องของโอกาสที่ควรมีการพิจารณาคือ กระแสการศึกษาทางเลือกที่ไม่ใช่การเรียนในมหาวิทยาลัยแบบเดิมที่ต้องเรียนเป็นเวลานานถึง 4–5 ปี มีหลายวิชาที่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์หรือไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ และจำนวนมากเมื่อจบแล้ว ไม่ได้ใช้วิชาความรู้ตามที่ได้เรียนมาในการประกอบอาชีพ มีแนวโน้มว่ามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่เป็นอยู่จะล้าสมัย (obsolete) หรือก้าวไม่ทันกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆหากไม่มีการปรับตัว การศึกษาที่ตอบโจทย์ผู้เรียนในอนาคตจึงเป็นการศึกษาแบบฝึกทักษะเฉพาะ และนำมาใช้ในการพัฒนางานได้ทันที และควรจะเป็นหลักสูตรแบบแยกส่วน (unbundled degree) หรือเรียนเฉพาะเรื่องที่สนใจอยากรู้ ผู้เรียนไม่ต้องลงทุนเพื่อการศึกษามาก ดังนั้นสถานการณ์นี้จึงเป็นโอกาสทองของมหาวิทยาลัยชีวิตในการผลิตหลักสูตรให้มีความหลากหลาย ผู้เรียนสามารถต่อยอดการศึกษาเมื่อไรก็ได้ ที่มีความพร้อมและความจำเป็นในการนำไปใช้ อย่างเช่นกรณีการจัดหลักสูตรการศึกษาของสถาบันพระปกเกล้า เป็นต้น

โอกาสของมหาวิทยาลัยที่สำคัญอีกด้านหนึ่งคือ การเปลี่ยนผ่านเป็นสังคมสูงอายุหรือสังคมสูงวัย ที่ดูเหมือนเป็นวิกฤต แต่น่าจะกลายเป็นสถานการณ์ ที่อาจพลิกให้เป็นโอกาสทองของมหาวิทยาลัยชีวิตก็ได้ เนื่องจากมีแนวโน้มว่าผู้สูงอายุมีจำนวนปีที่สามารถใช้ชีวิตอยู่หลังเกษียณยาวนานหลายสิบปี ผู้สูงอายุที่กำลังจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในอนาคตนี้ เป็นรุ่นที่เรียกว่า เบบี้บูม (babyboomer) มีลักษณะเฉพาะคือ จำนวนมากมีการศึกษาไม่สูงมากนักเมื่อ

เปรียบเทียบกับคนรุ่นหลัง (generation X) เพราะอยู่ในระบบการศึกษาภาคบังคับเพียงแค่ 4 ปี หรือ 6 ปี ส่วนหนึ่งเป็นวัยที่ก่อร่างสร้างตัวด้วยตัวเอง สร้างธุรกิจ มีกิจการเป็นของตัวเอง มีลูกหลานมาก สำหรับผู้ที่เคยอยู่ในระบบราชการ มีรายได้หลักจากเงินบำนาญ ส่วนผู้ที่เป็นเกษตรกร มักเป็นผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชุมชน หากมหาวิทยาลัยชีวิตจะคว้าโอกาสนี้ ด้วยการสร้างเสริมความรู้ หรือเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ที่แตกต่างจากโรงเรียนผู้สูงอายุโดยทั่ว ๆ ไป หรือนำแนวคิด ปรัชญาของมหาวิทยาลัยชีวิต มาใช้ในการสร้างความสุขหรือการสูงอายุอย่างมีคุณภาพ มีสุขภาพดี (Active, Healthy and Successful Aging) ก็อาจจะทำให้มหาวิทยาลัยชีวิตมีผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุ หรือ สามารถหันมาเน้นการส่งเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุที่เชื่อมกับการส่งเสริมเรื่อง ชุมชนเข้มแข็ง หรือเน้นให้ผู้เรียนทำโครงงานที่เกี่ยวกับสังคมสูงวัย เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนสามารถรับมือหรือเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสังคมสูงวัยได้มากขึ้น หรือส่งเสริมการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ด้านนี้โดยตรง เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แต่ขาดบุคลากรในระดับตำบล ฯลฯ อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ต้องการส่งเสริมให้ผู้สูงวัยเข้ามาเรียนในหลักสูตรระยะสั้นต่าง ๆ อาจจะจำเป็นต้องใช้งบประมาณของหน่วยงานต่าง ๆ หรือมีการเตรียมการทางด้านเงินค่าเรียนให้กับผู้สูงอายุ ที่มีฐานะยากลำบาก หรือมีปัญหาทางด้านการเงินด้วย

สำหรับกรณีการเพิ่มโอกาสหรือทางเลือกทางการศึกษาให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสประเภทต่าง ๆ นั้น มหาวิทยาลัยชีวิตก็สามารถที่จะแสดงบทบาทเป็นสถาบันการศึกษาที่เหมาะสำหรับผู้พิการและกลุ่มอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน เพราะอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยชีวิต คือ การจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและชุมชนที่มีผู้เรียนที่มีความหลากหลายทั้งวัยและอาชีพ ที่จะช่วยให้ผู้พิการประเภทต่าง ๆ สามารถได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้รับการเกื้อกูลจากเพื่อนที่เป็นกลุ่มเรียน

ด้วยกันได้เป็นอย่างดี ผู้ด้อยโอกาสอีกกลุ่มหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญ คือ ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารหรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งตามที่ทราบกันดีว่า การเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ของรัฐหรือการศึกษาในระบบสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ยากลำบากมาก เพราะส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ห่างไกลหรือเป็นเพราะการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมในช่วงที่ผ่านมา ไม่สามารถเข้าถึงคนหรือชุมชนเหล่านี้ได้ ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ มากมายในการพัฒนาตนเองและชุมชน–หมู่บ้าน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะปัจจุบัน ไม่มีโรงเรียนในหมู่บ้าน (เนื่องจากโรงเรียนถูกยุบตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เพราะมีจำนวนเด็กเข้าเรียนน้อยเกินไป) หากมหาวิทยาลัยชีวิตได้มีส่วนในการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ทั้งที่อยู่บนภูเขา / ชุมชนภูเขา ชาวเกาะ ฯลฯ โดยการขอทุนสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ (ที่มีนโยบายสนับสนุนกิจการเพื่อสังคม ดังเช่น ปตท. และองค์กรอื่น ๆ) หรือ องค์กรไม่แสวงกำไรต่าง ๆ เพื่อจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยชีวิตมีความถนัด / ความเชี่ยวชาญให้กับผู้ด้อยโอกาสเหล่านี้ เหมือนดังที่บัณฑิตมหาวิทยาลัยชีวิตหลายคนได้ริเริ่มดำเนินการในการจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะกรณีของบัณฑิตที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดน่าน สิ่งเหล่านี้น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการปรับตัวของมหาวิทยาลัยชีวิตที่กำลังอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อว่าจะหันไปทิศทางใด กลุ่มเป้าหมายใดที่มีความสำคัญต่อการสืบสานแนวทางของมหาวิทยาลัยชีวิต ฯลฯ

ในเรื่องของการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ที่มหาวิทยาลัยชีวิตได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง เช่น เผยแพร่การสอน กิจกรรม ในรูปของคลิปวิดีโอผ่าน YouTube หากมีการรวบรวมและนำเสนอวิดีโอที่มีอย่างเป็นระบบ บนหน้าเว็บไซต์หลักของสถาบันฯ และสร้างคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับจุดเน้นของมหาวิทยาชีวิต ที่การสืบค้นผ่าน google สามารถเชื่อมโยงมายังฐานข้อมูลวิดีโอการเรียนการสอน

ออนไลน์ของมหาวิทยาลัยชีวิต ถือเป็นการเพิ่มการเข้าถึงเว็บไซต์มหาวิทยาลัยชีวิตได้อีกทางหนึ่ง นอกจากคลิปวิดีโอการเรียนการสอนของส่วนกลางแล้ว ควรให้ศูนย์การเรียนรู้ในส่วนภูมิภาคได้ผลิตคลิปวิดีโอการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น แล้วนำขึ้นเผยแพร่บนหน้าเว็บไซต์หลักของมหาวิทยาลัย ก็สามารถช่วยให้มีผู้เข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์เพิ่มมากขึ้น รู้จักมหาวิทยาลัยชีวิตที่มีการจัดการศึกษากระจายในทุกจังหวัด

ในปัจจุบันมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกิดขึ้นมากมาย พร้อมทั้งการเฟื่องฟูของผลิตภัณฑ์ชุมชน ของกินของใช้ที่ผลิตโดยคนในชุมชน รวมถึงมีตลาดที่เปิดกว้างไม่ว่าจะเป็นงานแสดงสินค้าชุมชน การซื้อขายโดยไม่ต้องเจอหน้าทั้งในและต่างประเทศ ถือเป็นโอกาสอันดีของมหาวิทยาลัยชีวิตในการสร้างผู้เรียนให้สามารถเป็นผู้จัดการศูนย์เรียนรู้ที่มีความรู้จริง มีทักษะการถ่ายทอด และเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ โดยเฉพาะให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ที่ต้องการใช้ชีวิตอยู่ในท้องถิ่นตนเอง รวมถึงแนวทางการดำเนินการทำ startup วิสาหกิจชุมชน ให้กับคนรุ่นใหม่ เพราะการทำสิ่งเหล่านี้จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการเรียนรู้ศึกษาจากผู้ที่มีประสบการณ์ การเรียนรู้ที่จัดโดยมหาวิทยาลัยชีวิตจะทำให้บรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น และมีเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น

สำหรับอุปสรรคที่มหาวิทยาลัยชีวิตต้องเผชิญ มีทั้งที่ส่งผลกระทบมากหรืออาจจะไม่ค่อยส่งผลกระทบ แต่หากพิจารณาอุปสรรคที่จะกล่าวถึงนี้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเพื่อรับมือกับปัญหา ยิ่งทำให้สามารถระบุกลยุทธ์หรือแนวทางที่สอดคล้องกับจุดแข็งจุดอ่อนและโอกาสได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น อุปสรรคแรกคือ การลอกเลียนแนวทางการจัดการศึกษาแบบมหาวิทยาลัยชีวิต และมีการแย่งชิงผู้เรียนด้วยค่าเล่าเรียนที่ถูกกว่า ซึ่งทำให้ผู้สนใจเข้าเรียนอาจตัดสินใจเลือกเรียนที่สถาบันที่มีค่าเล่าเรียนที่ถูกกว่า โดยไม่คำนึงถึงว่าหลักสูตรของมหาวิทยาลัย

ชีวิตก่อเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ด้านชุมชนของคณะผู้ก่อตั้ง มีองค์ความรู้ด้านชุมชนที่ตกผลึก และมีเครือข่ายการเรียนรู้ทั่วประเทศ ดังนั้น ในพื้นที่ ๆ มีสถาบันอื่น ๆ จัดการศึกษาที่มีความคล้ายคลึงกับของมหาวิทยาลัยชีวิต ควรมีการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้เป็นที่ประจักษ์

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้คนเราหันมาเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น มีเว็บไซต์ที่เป็นการให้ความรู้ประเภทต่าง ๆ มากมาย มีหลักสูตรที่จัดโดยมหาวิทยาลัยชั้นนำที่เรียนโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย หรือเสียค่าใช้จ่ายเพื่อให้ได้ประกาศนียบัตรที่การันตีว่าผ่านการเรียนรู้นั้นมาแล้วจริง การเรียนรู้แบบนี้มีข้ออ่อนคือ การไม่มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยความเข้าใจโดยไม่ต้องมีการปฏิบัติจริง หรือไม่ต้องมีผู้นำทาง อุปสรรคข้อนี้อาจไม่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยชีวิตมากนัก เพราะการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและการศึกษาชุมชนทำความเข้าใจชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน ไม่สามารถนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลที่ต้องการได้หากไม่ได้ลงมือปฏิบัติจริง หรือ มีโค้ชที่อยู่เคียงข้าง ผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงตนเองจำเป็นต้องมีอาจารย์คอยชี้แนะประเมินการเปลี่ยนแปลงและกระตุ้นให้กำลังใจผู้เรียน ในขณะที่การเรียนรู้ชุมชนเข้าใจชุมชน ต้องเข้าไปอยู่ในที่แห่งนั้นจริง ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้เป็นนักพัฒนา ดังนั้น กระแสการเรียนในโลกออนไลน์ จึงไม่สามารถสร้างนักปฏิบัติการชุมชนได้ หรือไม่สามารถมาแทนที่การเรียนในแนวของมหาวิทยาลัยชีวิตได้

หลายๆ คนประสบความสำเร็จในสิ่งที่ริเริ่มได้ จะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับความสามารถในการเรียนรู้และความมุ่งมั่น ใบปริญญาจึงไม่ใช่สิ่งสำคัญ บุคคลที่มีชื่อเสียงของโลก เช่น Bill Gates, Steve Jobs, Mark Zuckerberg และบุคคลสำคัญอื่น ๆ อีกหลายคน ที่ปัจจุบันเป็นแรงบันดาลใจสำหรับผู้ที่ตั้งคำถามต่อ

การจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยว่าการเรียนในขอบเขตที่จำกัด ยังมีความจำเป็นอยู่หรือไม่ ดังนั้น การเรียนในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่ใช้เวลาถึง 4 ปี เพื่อให้ได้ใบปริญญาบัตร อาจเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่าอีกต่อไปก็ได้

การวิเคราะห์ข้างต้นผนวกเข้ากับข้อมูลเชิงคุณภาพบางส่วนที่ได้จากการสังเกต การสนทนาเชิงลึกกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ การเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการยุทธศาสตร์ฯ เมื่อวันที่ 24–25 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 และการจัดประชุมนำเสนอผลการศึกษาวิจัย เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2561 สามารถสรุปเป็นตาราง 3–1 ได้ดังนี้

ตารางที่ 3-1 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค / สิ่งคุกคามของการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยชีวิตในภาพรวม

ปัจจัยภายใน (Internal Factors)	
จุดแข็ง (S)	**จุดอ่อน (W)**
S1 การศึกษาที่มีแนวคิดชัดเจนในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งตนเอง การเปลี่ยนแปลงตนเอง ฯลฯ ที่นำมาเป็นหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย คืออัตลักษณ์สำคัญของ ม.ชีวิต S2 มีโครงการ ผลงานวิชาการและเครื่องมือต่าง ๆ ที่เป็นต้นแบบ / ต้นตำรับ เช่น โครงการแก้หนี้แก้จน การศึกษาชุมชน / การจัดทำแผนแม่บทชุมชน การเปลี่ยนแปลงตามเครื่องมือแผน 4 แผน ฯลฯ	W1 จำนวนนักศึกษาลดลงในแต่ละปี W2 ศูนย์จัดการศึกษาโดยมหาวิทยาลัยชีวิตจำนวนหนึ่งไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานของ สกอ. W3 ค่าเล่าเรียนสูงเกินไปหรือสูงกว่าราคาตลาด โดยเปรียบเทียบ W4 บุคลากรขาดขวัญ กำลังใจ แรงจูงใจ และ ความคิดสร้างสรรค์ W5 บุคลากร / อาจารย์จำนวนหนึ่งยังไม่มีวุฒิภาวะในการเป็นโค้ชชีวิต W6 เชี่ยวชาญด้านวิชาการ / แนวคิด / ปรัชญา แต่ด้านบริหารขาดมืออาชีพ

ปัจจัยภายใน (Internal Factors)	
จุดแข็ง (S)	**จุดอ่อน (W)**
S3 วิชาการด้านการพัฒนาชีวิต และการพัฒนาชุมชนบนฐานการปฏิบัติจริง (Praxis) S4 มีศูนย์จัดบริการการศึกษาของมหาวิทยาชีวิตกระจายทุกภูมิภาคที่เรียกว่า “ใกล้บ้าน ใกล้ใจ” S5 บัณฑิตที่มีศักยภาพและมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและอาชีพพร้อมร่วมมือ / สนับสนุน S6 การสร้างเสริมโอกาสต่าง ๆ ในการศึกษาเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ทุกอาชีพ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานภาพ ทุกภูมิภาค S7 มีศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เชื่อมกับชุมชน / ระบบเศรษฐกิจชุมชน เช่น ด้านวิสาหกิจชุมชน, สหกรณ์การเกษตร, ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ผ้าไหม, ผ้าย้อมคราม, การท่องเที่ยวชุมชน ฯลฯ S8 คณะกรรมการสภาสถาบันฯ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ มีความสนใจและใส่ใจในทิศทางต่อไปของมหาวิทยาลัยชีวิต	W7 ขาดการประชาสัมพันธ์ / การสร้างแบรนด์ / การสร้างภาพลักษณ์

ปัจจัยภายนอก (External Factors)	
โอกาส (O)	**อุปสรรค / สิ่งคุกคาม (T)**
O1 กระแสการศึกษาทางเลือก, การเรียนรู้ตลอดชีวิตการทำงานพร้อมการเรียนรู้ไปด้วยกัน O2 สังคมสูงวัยที่ต้องการลีลาชีวิต / การปรับตัวใหม่ ๆ / ศักยภาพใหม่ ๆ ของคนทุกวัย ทั้งผู้สูงอายุและลูกหลานของผู้สูงอายุ O3 ความต้องการการจัดการศึกษาหลากหลายรูปแบบเพื่อผู้ด้อยโอกาส เช่น คนพิการ, กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ O4 การเรียนรู้แบบออนไลน์ / ช่องทางการสร้าง Platform ใหม่ ๆ ผ่านเครือข่ายดิจิทัล O5 การเกิดขึ้นของชุมชนประเภทต่าง ๆ ผ่านระบบออนไลน์ โดยเฉพาะชุมชนบนเฟสบุ๊ค ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและปัจจัยคุกคาม O6 องค์กรสนับสนุนทุน (ปตท. และมูลนิธิพลังที่ยั่งยืน) มีความสนใจและใส่ใจในทิศทางต่อไปของมหาวิทยาลัยชีวิต O7 ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการก่อเกิดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประเภทต่าง ๆ มากขึ้น	T1 การลอกเลียนหลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัยชีวิต และการแข่งขันแย่งชิงผู้เรียน T2 การเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านระบบออนไลน์และเทคโนโลยีจากสถาบัน ฯ ที่ได้รับการสนับสนุน–เงินอุดหนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน ที่มีพลังทุน / เทคโนโลยี / เครือข่ายเชื่อมกับระบบการผลิตของระบบอุตสาหกรรมหรือแหล่งงานในโลกสมัยใหม่ T3 การเห็นคุณค่าในใบปริญญาน้อยลง / การเปลี่ยนแปลงค่านิยมต่อการศึกษา T4 การคลายตัวของคำว่า “ชุมชน” ในความหมายเดิม ที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ทางการปกครองและพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ T5 ทัศนคติและการรับรู้ขององค์กรภาคี / องค์กรสนับสนุนต่าง ๆ ที่ลดลง / เปลี่ยนแปลงไปหรือหายไปบางส่วน

ในการหากลยุทธ์หรือแนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยชีวิตสามารถนำผลการวิเคราะห์ SWOT ข้างต้น มาใช้ในการกำหนดสถานการณ์และยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ต่าง ๆ ซึ่งน่าจะหนีไม่พ้น 4 สถานการณ์สำคัญ ดังนี้คือ

ก. สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง-โอกาส: SO) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เป็นความต้องการมากที่สุด เนื่องจากมหาวิทยาลัยชีวิตมีจุดแข็งต่าง ๆ หลายประการ ดังนั้น ควรกำหนด*ยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรุก* (Aggressive – strategy) เพื่อนำเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาสร้างเสริม ปรับใช้ และช่วงชิงโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้ เพื่อมาสร้างปะโยชน์ต่าง ๆ ให้กับองค์กรได้อย่างเต็มที่

ข. สถานการณ์ที่ 2 (จุดแข็ง-อุปสรรค: ST) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่มหาวิทยาลัยชีวิตเองมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งหลายประการดังกล่าวแล้ว ดังนั้น ไม่จำเป็นต้องรอให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ก็สามารถที่จะเลือก*ยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์การแตกตัว*หรือขยายขอบข่ายการดำเนินงานหรือความแตกต่างหลากหลาย (Diversification strategy) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีเพื่อสร้างโอกาสในระยะยาวด้านอื่น ๆ และเพื่อลดอุปสรรคที่เกิดขึ้น

ค. สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน-โอกาส: WO) สถานการณ์ของมหาวิทยาลัยชีวิตที่มีจุดแข็งและโอกาสเป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดอยู่ตรงที่มีจุดอ่อน / ข้อจำกัดซ่อนอยู่หลายเรื่องเช่นกัน ดังนั้น ทางออก คือ *กลยุทธ์การพลิกตัว* (Turnaround–oriented strategy) หรือพลิกสถานการณ์ให้เป็นบวก เพื่อขจัดหรือแก้ไขจุดอ่อน / ข้อจำกัดต่าง ๆ ภายในองค์กร เพื่อนำไปสู่ความพร้อมในการฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้

ง. สถานการณ์ที่ 4 (จุดอ่อน-อุปสรรค: WT) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่แย่ที่สุด เนื่องจากมหาวิทยาลัยชีวิตกำลังเผชิญอยู่กับอุปสรรคจาก

ภายนอกและภายในมีจุดอ่อนหลายประการ ดังนั้น ทางเลือกที่ดีที่สุด คือ *กลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัว* (Defensive strategy) เพื่อลดปัจจัยที่อาจเป็นอุปสรรค และจำเป็นต้องสร้างมาตรการรับมือ เพื่อให้มหาวิทยาลัยชีวิตเกิดการบริหารงานที่ผิดพลาดน้อยที่สุด

กลยุทธ์หรือแนวทางที่จะทำให้มหาวิทยาลัยชีวิตก้าวพ้นปัญหาอุปสรรค และเป็นจุดเริ่มแห่งการพัฒนา ปรับปรุง ตามสถานการณ์ทั้ง 4 มีดังนี้

ตารางที่ 3-2 ยุทธศาสตร์ / กลยุทธ์ที่ใช้สถานการณ์ที่เป็นตัวตั้งรับ

ยุทธศาสตร์ / กลยุทธ์ / กลวิธี	
สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง-โอกาส)	
S1+S2+S3+S6+O1	⦿ จัดทำหลักสูตรหรือโครงการการอบรมเชิงปฏิบัติการต่าง ๆ ทั้งระยะยาวและสั้น หรือไต่ระดับทักษะความรู้ เช่น ขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นสูง ⦿ แนะแนวการศึกษาไปยังกลุ่มวัยที่กำลังจบการศึกษามัธยมปลายหรือเทียบเท่าให้มากขึ้น และใช้สื่อประชาสัมพันธ์เชิงรุกที่เหมาะสมกับวัย ⦿ เปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่ต้องการปริญญาบัตร หรือขาดหลักฐานการศึกษาในระดับปลายหรือเทียบเท่า ให้เข้ามาเรียน โดยคิดค่าเล่าเรียนต่ำกว่าการเรียนที่ต้องรับปริญญา เมื่อจบการศึกษาให้ได้รับประกาศนียบัตรในการเป็นผู้ที่ผ่านกระบวนการพัฒนาชีวิตโดยมหาวิทยาลัยชีวิต ⦿ ผู้ที่ลาออกกลางคัน ไม่ว่าสาเหตุใดก็ตาม ควรถือเป็นศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยชีวิต และให้ได้รับข้อมูล ประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าเรียนไม่จบ และเมื่อมีความพร้อมก็สามารถกลับเข้ามาเรียนอีกครั้งหนึ่ง ⦿ จัดทำหลักสูตรสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาสำหรับปริญญาตรีระยะเวลา 1 ปี แบ่งเป็นภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เพื่อให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากระบบปกติ ที่ไม่ได้เรียนด้านพัฒนาชุมชนแต่มีใจรักได้มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องการพัฒนาตนเองและ

ยุทธศาสตร์ / กลยุทธ์ / กลวิธี	
	การพัฒนาชุมชนตามแนวทางของมหาวิทยาลัยชีวิต ใช้การประชาสัมพันธ์เชิงรุกที่เข้าไปในมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ ⦿ เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอก เข้าไปเรียนกับกลุ่มนักศึกษาปัจจุบัน แยกจ่ายเป็นรายวิชา ผลการเรียนสามารถนำมายกเว้นรายวิชาเมื่อต้องการเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยชีวิต
S1+S2+ S3+O2	⦿ จัดหลักสูตรระยะสั้น ที่เน้นเป้าหมายไปที่กลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการทำประโยชน์เพื่อชุมชนและสังคม อาจเน้นการดูแลส่งเสริมสุขภาพหรือการให้ความสำคัญกับสุขภาพแบบก้าวหน้า (Progressive Rehabilitation) เพราะมหาวิทยาลัยชีวิตมีบุคลากรที่มีความรู้ด้านสุขภาพอยู่แล้วด้วย
S1+S2+ S3+O3	⦿ เปิดโอกาสให้ผู้พิการประเภทต่าง ๆ ได้เข้ามาเรียน (แต่ต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านนี้ด้วย) ดังที่กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโอกาสให้ผู้พิการได้เข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา ⦿ จัดโครงการที่มีการขอทุนจากแหล่งสนับสนุนจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสที่อาศัยอยู่ในถิ่นที่ยากลำบากในการเดินทาง
S4+O5	⦿ จัดทำฐานข้อมูลบัณฑิตที่มีศูนย์การเรียนรู้ กิจการเพื่อสังคม โดยแยกตามประเภทความรู้หรือศักยภาพ / ความเชี่ยวชาญ ⦿ จัดทำฐานข้อมูลออนไลน์ด้านผู้เชี่ยวชาญ ภูมิปัญญาประเภทต่าง ๆ ⦿ จัดฐานข้อมูลออนไลน์ด้านแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ

สถานการณ์ที่ 2 (จุดแข็ง–อุปสรรค)	
S1+S2+ S3+S4+ T1+T3	⦿ สื่อสารให้กลุ่มเป้าหมายของมหาวิทยาลัยชีวิตได้ทราบถึงจุดแข็ง ผลงานเชิงประจักษ์ มีสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ดึงดูดใจกลุ่มวัยต่าง ๆ เช่น clip video, infographic ฯลฯ

ยุทธศาสตร์ / กลยุทธ์ / กลวิธี	
S2+S3+T2	⦿ ออกแบบหรือพัฒนาเกมสร้างสถานการณ์จำลองออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้สนใจได้ใช้ในทำโครงการพัฒนาชีวิต หรือพัฒนาอาชีพของตนเอง โดยใช้แนวทางของมหาวิทยาลัยชีวิต
สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน-โอกาส)	
W3+W7+03+04+05+06+07	⦿ ไม่ปรับขึ้นค่าเล่าเรียน ⦿ หาเครือข่าย แนวร่วม เป็นแหล่งทุน หรือกองทุนกู้ยืม โดยความร่วมมือของผู้นำท้องถิ่น คัดเลือกผู้มีศักยภาพให้เข้ามาเรียน ⦿ จัดตลาดนัดวิชาการปีละครั้ง หรือ สองปีครั้ง ในแต่ละภูมิภาค เพื่อให้มีการรวมตัวกันของบัณฑิตและนักศึกษาปัจจุบัน ในการแสดงผลงานหรือแลกเปลี่ยนสินค้า รายได้ส่วนหนึ่งนำเข้ากองทุนเพื่อเป็นทุนหรือเงินกู้ยืมให้กับนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์แต่เรียนดี ⦿ พัฒนาเว็บไซต์ให้มีผู้เข้าชมมากขึ้น สิ่งแรกที่ควรทำคือให้คำว่า “มหาวิทยาลัยชีวิต” ที่อยู่ภายใต้เว็บไซต์สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ปรากฏเป็นอันดับแรกในหน้าการสืบค้นโดย google และพัฒนาคำค้นโดย google ให้ปรากฏชื่อ “มหาวิทยาลัยชีวิต” ให้มากขึ้น หรือ มีการแสดงข้อมูลที่เป็นปัจจุบันให้มากที่สุด รวมถึงคำสำคัญ เช่น การศึกษาผู้ใหญ่ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การพึ่งตนเอง ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ฯลฯ ให้เชื่อมไปสู่หน้าเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยชีวิต ⦿ ควรเผยแพร่เอกสารวิชาการ หนังสือเพื่อให้ความรู้ ที่สามารถเผยแพร่ได้โดยผู้อ่านไม่เสียค่าใช้จ่าย ในรูป pdf บนหน้าเว็บไซต์หลักของสถาบัน หรือเป็นระบบฐานข้อมูลตำราวิชาการของมหาวิทยาลัยชีวิต เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถดาวน์โหลดได้

สถานการณ์ที่ 4 (จุดอ่อน-อุปสรรค)	
ทุกข้อรวมกัน	⦿ แก้วิกฤตปัญหาทางการเงินอย่างเร่งด่วน โดยการกู้ยืมเงินปลอดดอกเบี้ยจากแหล่งทุน เพื่อนำมาใช้หนี้สินที่ค้างอยู่ เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร และสะสางปัญหาทางการเงินที่สะสมมานาน

ยุทธศาสตร์ / กลยุทธ์ / กลวิธี	
	⊙ ปรับบทบาทมหาวิทยาลัยเพื่อการวิจัยชุมชน หาแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อส่งเสริมการสร้างชุมชนเข้มแข็ง วิจัยภูมิปัญญา วิจัยตนเอง / วิจัยชีวิต ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ฯลฯ

โดยสรุป

กลยุทธ์ข้างต้นที่สามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องรอเวลาคือ การประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบของการปรับปรุงเว็บไซต์ (ดูในรายละเอียดเรื่อง ***การประชาสัมพันธ์ คือ จุดอ่อนที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน*** หน้า 35) เพื่อให้ผู้ที่ค้นหาข้อมูล ได้มีโอกาสรู้จักหรือสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยชีวิตมากขึ้น สะดวกขึ้น และตัวชี้วัดที่สามารถระบุผลสำเร็จของมหาวิทยาลัยชีวิตได้อีกประการหนึ่ง คือ จำนวนการเข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์หลัก และเว็บไซต์เครือข่ายเพิ่มมากขึ้น ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหาอื่น ๆ จำเป็นต้องมีการประเมินความเป็นไปได้ และมีการกำหนดระยะเวลาในการแก้ไขปัญหา การปรับปรุง และการพัฒนา เพราะเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการคิดร่วมกันทั้งจากส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ซึ่งผู้ที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนามหาวิทยาลัยชีวิตจะต้องมีท่าทีที่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และหากมีการปรับเปลี่ยนแปลงใด ๆ ควรให้บุคลากรทุกคนทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคได้รับผลกระทบเชิงลบน้อยที่สุด

ดำเนินการโดย

โครงการวิจัย ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาทางเลือก
และผลที่เกิดขึ้นในบริบทของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

สนับสนุนโดย

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (สรพ.)

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

มูลนิธิพลังที่ยั่งยืน